

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Metsähallituksesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki Metsähallituksesta. Esitys pohjautuisi valtion liikelaitoksista annettuun lakiin. Esityksessä on otettu huomioon Metsähallituksen ominaispiirteet valtion suurimpana maa- ja vesiomaisuuden haltijana ja toiminnasta saadut kokemukset.

Metsähallitus olisi edelleen maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos, jolla on liiketoimintaa rajoittavia yhteiskunnallisia velvoitteita ja liiketoiminnasta erillisiä julkisia hallintotehtäviä. Luonnonsuojelua koskevissa asioissa Metsähallitus toimisi ympäristöministeriön ohjauksessa.

Metsähallituksen tehtävät säilyisivät ennallaan. Metsähallitus hoitaisi, käyttäisi ja suojelisi hallinnassaan olevia luonnonvaroja ja muuta omaisuutta, harjoitaisi metsätaloutta ja muuta luonnonvarojen käyttöön liittyvää liiketoimintaa sekä hoitaisi ne luonnonsuojelutehtävät ja muut julkiset hallintotehtävät, jotka säädetään sen tehtäviksi. Metsähallituksen tulisi toimia kestävästi ja tuloksellisesti.

Metsähallituksen yhteiskunnallisia velvoitteita täsmennettäisiin.

Luonnonvarojen kestävä hoidon ja käytön olennaisena osana Metsähallituksen olisi riittävästi otettava huomioon biologisen monimuotoisuuden suojelu ja tarkoituksenmukainen lisääminen toiminnalle asetettujen muiden tavoitteiden kanssa.

Metsähallituksella säilyisi työllisyyden edistämismuoto. Lakiin lisättäisiin säännökset luonnon virkistyskäytön sekä tutkimuksen, opetuksen, puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen maankäytön tarpeiden huomioon ottamisesta.

Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojelu olisi sovittava yhteen siten, että saamelaisen kulttuurin harjoittamisen edellytykset saamelaisen kotiseutualueella ja poronhoitolain mukaiset poronhoidon edellytykset poronhoitoalueella turvataan.

Metsähallituksen tulisi varautua hoitamaan tehtäviään myös poikkeusoloissa sekä varautua metsäpalojen ennalta ehkäisyyn ja torjuntaan hallinnassaan olevilla valtion mailla.

Yhteiskunnalliset velvoitteet otettaisiin huomioon Metsähallituksen palvelu- ja muiden toimintatavoitteiden asettamisen yhteydessä. Tilaa- ja tuottaja suhteeseen perustuvi- ta velvoitteista aiheutuva menetys korvattaisiin talousarviossa.

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien rahoituksessa siirryttäisiin niin sanottuun bruttobudjettiin. Tehtävistä aiheutuvat menot rahoitettaisiin valtion talousarvioon otettavalla määrärahalta ja ristisubventoinnit purettaisiin. Bruttobudjetoinnin puitteissa luonnonsuojelualueiden hankintaan voitaisiin edelleen käyttää Metsähallituksen hallinnassa olevaa valtion kiinteistövarallisuutta vaihtomaina ja sanotun omaisuuden myynnistä saatavia tuloja.

Julkisia hallintotehtäviä varten Metsähallituksessa olevat luonnonsuojeluyksikkö ja viranomaisyksikkö yhdistettäisiin yhdeksi yksiköksi tehtävien ohjaus- ja valvontasuhteita muuttamatta.

Esitys liittyy vuoden 2005 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN

SISÄLTÖ 1

SISÄLLYSLUETTELO 2

YLEISPERUSTELUT..... 3

1. Johdanto..... 3

2. Nykytila 3

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö 3

Hallinnollinen asema..... 3

Tehtävät 3

Toiminnan rahoitus..... 4

Palveluiden hinnoittelu..... 5

Toiminnan organisointi..... 5

Metsähallituksen toimitilat..... 6

Toiminnan ohjaus ja suunnittelu.. 6

Maa- ja vesialueet 6

Metsätalous..... 7

Metsähallitus työnantajana 7

Liiketoiminnan keskeiset

tunnusluvut 7

2.2. Nykytilan arviointi..... 7

3. Valtion metsien hallinnointi

eräissä muissa maissa..... 9

Ruotsi 9

Itävalta..... 10

Ranska 10

4. Esityksen tavoitteet ja keskeiset

ehdotukset 10

5. Esityksen vaikutukset 13

5.1. Taloudelliset vaikutukset

13

5.2. Organisaatio- ja

henkilöstövaikutukset 16

5.3. Ympäristövaikutukset 16

5.4. Alueelliset vaikutukset 17

6. Asian valmistelu..... 17

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

..... 19

1. Lakiehdotuksen perustelut..... 19

2. Tarkemmat säännökset 34

3. Voimaantulo..... 34

4. Suhde perustuslakiin..... 34

Luonnonsuojelun julkiset

hallintotehtävät 35

Muut julkiset hallintotehtävät 36

Erävalvonta..... 37

LAKIEHDOTUS 39

Metsähallituksesta..... 39

ASETUSLUONNOS 45

VALTIONEUVOSTON ASETUS 45

Metsähallituksesta..... 45

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Metsähallitus perustettiin yli 140 vuotta siten hoitamaan valtion metsiä. Valtion liikelaitoksista annetun lain (627/1987) mukaisena, maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle sijoittuvana liikelaitoksena Metsähallitus on toiminut vuoden 1994 alusta. Metsähallitus hallinnoi kolmasosaa valtakunnan maa- ja vesiomaisuudesta, alaltaan nykyisin runsaat 12 miljoonaa hehtaaria. Alueet sijaitsevat pääosin Itä- ja Pohjois-Suomessa, minkä vuoksi Metsähallituksella on ollut alusta alkaen merkittävä yhteiskunnallinen rooli. Tämä rooli ei näyttäisi lähivuosina pienenevän ottaen huomioon valtion kiinteistöstrategian mukaisen tavoitteen siirtää virastoille ja laitoksille tarpeetonta rakentamatonta kiinteistövarallisuutta Metsähallituksen hallintaan.

Metsähallituksen yhteiskunnallisen roolin vuoksi sen tehtävät eivät ole kaikilta osin sopusoinnussa liiketaloudellisten toimintaperiaatteiden kanssa. Koska tehtävät liittyvät Metsähallituksen hallinnassa olevien valtion alueiden käyttöön, ne säilytettiin liikelaitostamisen yhteydessä ennallaan. Kokemuksen perusteella Metsähallituksen erilaiset tehtävät on voitu yhteensovittaa liikelaitosmuodossa koko yhteiskunnan kannalta hyvin.

Metsähallituksen keskeisiä yhteiskunnallisia veloituksia ovat vaatimus luonnonvarojen käytön kestävydestä ja tuloksellisuudesta sekä luonnon biologisen monimuotoisuuden suojelun ja tarkoituksenmukaisen lisäämisen periaatteen huomioon ottamista kaikessa toiminnassa. Metsähallituksen julkisista hallintotehtävistä on mainittava luonnonsuojelualueiden hoitoon ja hankintaan liittyvät tehtävät, joissa se toimii ympäristöministeriön ohjauksessa.

Esityksessä Metsähallituksen yhteiskunnalliset veloitteet ja julkiset hallintotehtävät säilyisivät vähäisin täsmennyksin ennallaan. Mainituista veloitteista ja tehtävistä johtuu, että esitykseen sisältyy monta valtion liikelaitoksista annettua lakia (1185/2002, jäljempänä *liikelaitoslaki*) täydentävää säännöstä. Liikelaitoksen keskeiset periaatteet kuten läpinäkyvyys ja kilpailuneutraliteetin vaati-

mukset kuitenkin turvattaisiin. Tämän vuoksi muun muassa julkisten hallintotehtävien rahoituksessa siirryttäisiin niin sanotun bruttoperiaatteen noudattamiseen ja nykyiset risti-subsventoinnit purettaisiin.

Metsähallituksen yhteiskunnalliset veloitteet luovat liiketoiminnan harjoittamisen puitteet. Ne on sen vuoksi otettava huomioon toiminnan tavoitteita asetettaessa.

Liikelaitosten tytäryhtiöpolitiikkaa koskevat säännökset sisältyvät liikelaitoslakiin. Lain mukaan tytäryhtiöpolitiikkaa käsitellään ministeriöiden suorittaman tulosohjauksen ja muun omistajaohjauksen yhteydessä. Toimintoja, joissa korostuu yhteiskunnallisen ohjauksen tarve, ei yhtiötettäisi. Arvoltaan huomattavat tai muuten merkittävät tytäryhtiöasiat ja toiminnan aloittamisen yhtiömuodossa ulkomailla ratkaisee valtioneuvosto.

Metsähallituksen toiminnan sisäinen järjestäminen, kuten liiketoiminta-alueiden muodostaminen, ei kuulu lainsäädännön alaan, vaan Metsähallituksen hallitukselle ja toimitusjohtajalle sekä omistajaohjauksesta vastaavalle ministeriölle. Julkisten hallintotehtävien organisoinnista säädettäisiin kuitenkin lailla.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Hallinnollinen asema

Metsähallituksen toiminnan perusteet sisältyvät liikelaitoslakiin sekä Metsähallituksesta annettuun lakiin (1169/1993) ja asetukseen (1525/1993).

Metsähallitus on maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos, joka luonnonsuojelua koskeissa asioissa on ympäristöministeriön ohjauksessa.

Tehtävät

Metsähallituksesta annetun lain mukaan Metsähallituksen tehtävänä on hoitaa, käyttää ja suojella hallinnassaan olevia luonnonvaroja ja muuta omaisuutta kestävästi ja tuloksel-

lisesti. Metsähallituksen on otettava tehtävissään riittävästi huomioon biologisen monimuotoisuuden suojelu ja tarkoituksenmukainen lisääminen luonnonvarojen kestävä hoidon ja käytön olennaisena osana metsien hoidolle ja käytölle asetettujen muiden tavoitteiden kanssa.

Valtion liikelaitoksena Metsähallitus harjoittaa liiketoimintaa. Liiketoiminnan ytimen muodostaa metsätalous. Puutavaran myynnin osuus on yli 90 prosenttia Metsähallituksen liikevaihdosta. Muut liiketoiminnot liittyvät maan ja maa-ainesten hyödyntämiseen sekä virkistyspalveluiden tuottamiseen.

Liiketoiminnan lisäksi Metsähallituksella on lukuisia lakisäätteisiä ja sille annettuja julkisia hallintotehtäviä. Lakisäätteiset julkiset hallintotehtävät perustuvat luonnonsuojelulakeihin (71/1923) ja (1096/1996) ja niiden nojalla annettuihin säännöksiin, erämaalakiin (62/1991), kalastuslakiin (286/1982), kolttalakiin (253/1995), maastoliikennelakiin (1710/1995), metsästyslakiin (615/1991), pelastuslakiin (468/2003), poronhoitolakiin (848/1990), porotalouden- ja luontaiselinkeinojen rahoituslakiin (45/2000), oikeudesta yleisiin vesialueisiin annettuun lakiin (204/1966), ulkoilulakiin (606/73) ja vesilakiin (246/1961).

Julkisista hallintotehtävistä keskeisimpiä ovat lakisäätteisten luonnonsuojelualueiden hallinnointi, hoito ja käytön ohjaus järjestysääntöjen avulla sekä uusien luonnonsuojelualueiden hankinta yhteistyössä alueellisten ympäristökeskusten kanssa. Muut julkiset hallintotehtävät liittyvät Metsähallituksen hallinnassa olevien valtion alueiden käyttöön, saamelaiskulttuurin harjoittamisen sekä poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen harjoittamisen edellytysten turvaamiseen sekä saamelaisten ja kolttien sekä muiden paikallisten asukkaiden tarpeiden huomioon ottamiseen lähinnä Pohjois-Suomen alueella.

Palvelu- ja muiden toimintatavoitteiden yhteydessä annettuina julkisina hallintotehtävinä Metsähallitus tuottaa ja ylläpitää yhteiskunnallisia retkeilypalveluita, toteuttaa riistä- ja kalataloudellisia hankkeita, valvoo hallinnassaan olevien alueiden käyttöä, ylläpitää uittorakenteita ja hoitaa valtakunnalliseen metsäpuiden siemenhuoltoon liittyviä tehtäviä. Metsähallitus tarjoaa kannattavan liike-

toiminnan ja laajenevien yhteiskunnallisten tehtävien puitteissa työmahdollisuuksia Itä- ja Pohjois-Suomen sellaisilla alueilla, joilla muuten on vähän työpaikkoja.

Toiminnan rahoitus

Liikelaitoksena Metsähallitus toimii kilpailutilanteessa avoimella sektorilla liiketaloudellisin periaattein. Metsähallitus kattaa liiketoiminnan menot tuloillaan. Liiketoiminnan harjoittamista rajoittavat lainsäädännöstä, eduskunnan asettamista palvelu- ja muista toimintatavoitteista aiheutuvat sekä ohjaavan ministeriön tulosohtauksen yhteydessä antamat yhteiskunnalliset velvoitteet, jotka otetaan huomioon tulostavoitteiden asettamisen yhteydessä.

Vuonna 2003 Metsähallituksen talousmetsien ympäristöinvestoinnit metsälaisissa metsänomistajille asetettujen yleisten kestävyysvaatimusten lisäksi olivat säästetyn puuston markkinahinnan perusteella laskettuna lähes 25 miljoonaa euroa. Puolustusvoimat ovat vuokranneet Metsähallituksen hallinnassa olevia valtion alueita 285 000 hehtaaria 1,7 miljoonan euron vuosikorvauksella. Tästä aiheutuva menetys Metsähallituksen metsätaloudelle on ollut 2,5 miljoonan euron luokkaa vuodessa ja tuoton menetys siten 0,8 miljoonaa euroa vuosittain. Tämän lisäksi Metsähallitus on suunnannut investointejaan puolustusvoimien käyttöön tuleviin maa-alueisiin viime vuosina keskimäärin 1,7 miljoonan euron arvosta vuodessa. Metsäoikeuksien ja metsäntutkimuksen tarpeiden huomioon ottamisesta aiheutuneet tuoton menetykset ovat olleet 0,5 miljoonaa euroa vuodessa.

Porotalouden ja muiden luontaiselinkeinojen harjoittamisen huomioon ottamisesta aiheutuu Metsähallitukselle noin 2 miljoonan euron vuosikustannukset.

Yhteiskunnallisista velvoitteista aiheutuvat kokonaiskustannukset Metsähallituksen liiketoiminnalle ovat olleet noin 30 miljoonaa euroa vuosittain.

Metsähallituksen yhteiskunnallisten tehtävien hoitoa voidaan lain mukaan rahoittaa valtion talousarvioon erikseen otetuilla määrärahoilla tai ottamalla tehtävien hoidosta aiheutuvat kustannukset huomioon vähentävä-

nä tekijänä tulostavoitetta asetettaessa. Käytännössä erityislakien mukaisten ja muiden julkisten hallintotehtävien hoito on rahoitettu talousarvioon otetulla määrärahalta luonnonsuojelualueiden hankintaa lukuun ottamatta.

Vuonna 2003 Metsähallituksen tuottamia yhteiskunnallisia palveluita rahoitettiin eri ministeriöiden pääluokista seuraavasti (milj. euroa):

	Inves- toinnit	Kulut	Yhteensä
Maa- ja metsätaloustusministeriö	0,5	11,4	11,9
Ympäristöministeriö	1,3	16,5	17,8
Työministeriö	2,2	2,5	4,7
Muut	0,0	0,3	0,3
Yhteensä	4,0	30,7	34,7

Luonnonsuojelualueiden hankintaa on rahoitettu Metsähallituksesta annettuun lakiin sisältyvän erityissäännöksen perusteella myös maan myynneistä saaduilla tuloilla ja luovuttamalla vastikkeeksi Metsähallituksen hallinnassa olleita ja vaihtotarkoituksiin hankittuja alueita. Vuonna 2003 luonnonsuojeluohjelmiin kuuluvien alueiden hankintaan käytettiin 15,6 miljoonaa euroa, josta ostojen osuus oli 7,7 miljoonaa euroa, maanvaihtojen osuus 4,1 miljoonaa euroa ja hankintakustannusten osuus 3,8 miljoonaa euroa. Metsähallitus sai vuonna 2003 maanmyyntituloja 12,6 miljoonaa euroa, jotka käytetään luonnonsuojelualueiden hankintaan vuonna 2004.

Palveluiden hinnoittelu

Metsähallituksen liiketoiminnan tuotteet ja palvelut hinnoitellaan lähtökohtaisesti liiketaloudellisin periaattein. Luonnonsuojeluun, kalastukseen, metsästyksen, retkeilyyn sekä muihin niihin rinnastettaviin toimintoihin liittyvistä palveluista perittävä maksu voi olla erityisin perustein liiketaloudellista hintaa alempi tai palvelut voivat olla kokonaan maksuttomia. Paikallisen väestön oikeudet, edut ja elinolot tai muu rinnastettava syy on erityinen hinnan alentamisen tai maksuttomuuden peruste. Käytännössä Metsähallituksen yhteiskunnalliset palvelut ovat olleet pääosin maksuttomia tai maksut on määrätty

käypää hintaa alemmiksi. Tämä on koskenut muun muassa pääosaa luonnonsuojelualueilla tuotetuista retkeilypalveluista sekä paikalliselle väestölle, yrittäjille ja jokamiehen oikeudella liikkuville tuotettuja metsästyksen, kalastukseen ja retkeilyyn liittyviä yhteiskunnallisia palveluita.

Metsähallituksen julkisoikeudellista suoritteista perittävät maksut määrätään valtion maksuperustelain (150/1992) säännösten mukaisesti, jolleivät ne ole muiden lakien nojalla maksuttomia. Maksuttomia ovat esimerkiksi porotalouden ja muiden luontaiselinkeinojen harjoittajille Lapissa myönnetyt erityisoikeudet Metsähallituksen hallinnassa olevien alueiden käyttöön sekä Lapin läänissä että eräissä Oulun läänin kunnissa vakinaisesti asuvien vapaa metsästysoikeus kotikunnassaan sijaitsevilla valtion mailla.

Toiminnan organisointi

Metsähallitus päättää liiketoiminta-alueistaan ja liiketoiminnan muusta sisäisestä järjestämisestä käytännössä ohjaavan ministeriön kanssa neuvoteltuaan. Hallitusta ja toimitusjohtajaa koskevat perussäännökset sisältyvät liikelaitoslakiin.

Julkisten hallintotehtävien organisoinnista säädetään Metsähallituksesta annetussa laissa. Tämän lisäksi Metsähallituksen Ylä-Lapin luonnonhoitoalue on säädetty kolttalain (253/1995) 55 §:ssä yhdeksi lain täytäntöönpanoviranomaiseksi, joka kolttasetuksen (133/1997) 46 §:n nojalla antaa kolttalain 9 §:ssä säädetyn luvan tai suostumuksen.

Metsähallituksen nykyiset liiketoiminta-alueet ovat talousmetsien hoito ja käyttö (Metsätalous), luontomatkatila (Villi Pohjola), kiinteistöjen myynti ja vuokraus (Laatuma), sekä maa-ainesliiketoiminta (Morenia). Metsähallitus harjoittaa lisäksi tytäryhtiömuodossa metsäpuiden siemen- ja taimituotantoa (Forelia Oy). Metsähallituksella on omistamansa Metsähallitus Holding Oy:n kautta osakkuus metsäpalveluja tuottavassa Foria-ÖBF Forstmanagement GmbH-nimisessä yrityksessä. Sen toinen omistaja on Itävallan vastaava metsäorganisaatio. Metsähallituksen tytäryhtiöistä Forelia Oy:llä on

osakkuus Eestissä toimivassa metsäpuiden siemeniä ja taimia tuottavassa Eesti Metsataim-nimisessä yhtiössä.

Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät on organisoitu kahdeksi eri yksiköksi. Luonnonsuojelutehtäviä varten on luonnonsuojeluyksikkö ja muita julkisia hallintotehtäviä varten on viranomaisyksikkö. Yksiköt toimivat liiketoiminnasta erillään siten, että kummakin yksikön päällikkö ratkaisee yksikkönsä toimialan osalta itsenäisesti Metsähallituksen päätettäväksi säädetty julkisen vallan käyttöä sisältävät hallintoasiat ilman, että hallitus ja toimitusjohtaja voivat päätöksenteoon puuttua.

Luonnonsuojeluyksikön tehtäviin kuuluvat luonnonsuojelualueiden hoidon lisäksi alueiden järjestyssääntöjen vahvistaminen, luonnonsuojelualueen haltijalle viranomaisena kuuluvien lupa-asioiden käsittely ja muut luonnonsuojelulain nojalla Metsähallitukselle viranomaisena kuuluvat tehtävät.

Viranomaisyksikölle kuuluvat muut lailla säädetty tai eduskunnan lain nojalla antamat julkiset hallintotehtävät, joihin sisältyy julkisen vallan käyttöä lukuun ottamatta aikaisemmin mainittuja kolttalain täytäntöönpanotehtäviä. Näitä tehtäviä ovat valtion retkeilyalueiden järjestyssääntöjen antaminen, erävalvonta sekä erityislainsäädäntöön perustuvat luvat paikallisille asukkailla Metsähallituksen alueiden käyttöön luontaiselinkeinojen tarpeita varten Lapin alueella.

Sellaisten julkisten hallintotehtävien hoitoon, joihin ei sisälly julkisen vallan käyttöä, osallistuu myös liiketoiminnan henkilöstöä. Tehtävät koskevat muun muassa uittoa ja metsäpuiden siemenhuoltoa. Luonto- ja retkeilypalveluiden tuottamisesta vastaa luonnonsuojeluyksikkö. Metsäpuiden siemenhuoltotehtävään liittyvät palvelut Metsähallitus on tilannut tytäryhtiöltään, Forelia Oy:ltä ja uittoon liittyvät palvelut Järvi-Suomen Uittoyhdistykseltä.

Metsähallituksen toimitukset

Metsähallituksen ylin toimielin on johtokunta, jonka puheenjohtaja ja varapuheenjohtajan sekä viisi muuta jäsentä valtioneuvosto nimeää enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Metsähallituksesta annetun asetuksen

mukaan johtokunnan jäsenillä tulee olla metsätalouden, liikkeenjohdon, luonnonsuojelun tai alueellisten näkökohtien asiantuntemusta. Lisäksi heidän tulee olla kilpailutilanteen edellyttämällä tavalla riippumattomia. Johtokunnan jäsenistä yksi tulee määrätä Metsähallituksen henkilöstön keskuudestaan ehdottamista henkilöistä, yhden tulee olla maa- ja metsätalousministeriöstä, yhden ympäristöministeriöstä ja yhden Lapin läänistä.

Liikelaitoksen toimintaa hoitaa ja kehittää sekä hallituksen päätösten toimeenpanosta huolehtii valtioneuvoston nimittämä toimitusjohtaja.

Toiminnan ohjaus ja suunnittelu

Metsähallituksen keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet vahvistaa eduskunta vuosittain valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä. Eduskunta hyväksyy muun muassa tavoitteet siitä, missä määrin Metsähallitus hankkii vuosittain hallintaansa suojelualueita alueiden myynnistä saatavilla tuloilla ja vaihtomailla. Maa- ja metsätalousministeriö päättää eduskunnan hyväksymissä rajoissa Metsähallituksen tarkeimmista palvelu-, toiminta- ja tulostavoitteista sekä Metsähallituksen talouden ja toiminnan vuotena pitempää ajanjaksoa koskevista tavoitteista.

Valtioneuvosto vahvistaa Metsähallituksen tilinpäätöksen ja päättää tässä yhteydessä voiton tulotuksesta valtion talousarvioon.

Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö ohjaavat toimialojensa osalta Metsähallituksen toimintaa. Luonnonsuojelutehtävien hoidosta, niihin liittyvien palveluiden tuottamisesta ja rahoituksesta Metsähallitus tekee sopimuksen ympäristöministeriön kanssa. Virkistyspalveluista, uittotehtävistä ja metsäpuiden siemenhuoltoon liittyvistä tehtävistä sekä niiden rahoituksesta Metsähallitus tekee sopimuksen maa- ja metsätalousministeriön kanssa.

Metsähallitus sovittaa yhteen eri tehtävät niin sanotun osallistavan suunnittelujärjestelmän avulla, jossa laajasti kuullaan eri sidosryhmiä ja kansalaisia.

Maa- ja vesialueet

Metsähallituksen hallinnassa olevien valti-on alueiden kokonaisala oli vuoden 2003 b-pussa 12,4 milj. ha, josta maa-alueita oli 9 milj. ha ja vesialueita oli 3,4 milj. ha. Vesialueista 2,8 milj. ha oli lähinnä merialueille sijoittuvia yleisiä vesialueita.

Maa-alueista talouskäytössä olevaa metsämaata oli 3,4 milj. ha eli 37 % Metsähallituksen hallinnassa olevien maa-alueiden pinta-alasta. Taloustoiminnan ulkopuolella maa-alueista oli 5,6 milj. ha eli 63 %. Taloustoiminnan ulkopuolelle jääneistä alueista talousmetsiin liittyviä kitu- ja joutomaita oli 1,4 milj. ha, lakisäateisiä ja muita luonnonsuojelualueita 1,4 milj. ha ja erämaa-alueita 1,4 milj. ha sekä suojeluohjelmien aluevarauksia ja muita alueita 1,4 milj. ha.

Metsätalous

Metsähallituksen talous- ja virkistysmetsien puuston arvioitu kokonaismäärä on 259 milj. m³ ja arvioitu vuotuinen kokonaiskasvu 8 milj. m³. Vuotuinen poistuma on noin 5 milj. m³. Vuonna 2003 puutavaran myyntimäärä oli 4,8 milj. m³ ja myyntitulot noin 214 milj. €. Puutavaran myyntitulot muodostavat yli 90 % Metsähallituksen tuloista. Tuotannon erilaisesta painotuksesta huolimatta Metsähallituksen hallinnassa olevat alueet muodostavat kokonaisuuden, jossa yhteen tarkoitukseen nimetyllä alueella tuotetaan myös muiden ryhmien tuotteita. Esimerkiksi talousmetsien luonnonsuojelutavoitteet voidaan saavuttaa vain metsätalouden ja luonnonsuojelun yhteistyönä. Vastaavasti virkistyspalveluja tuotetaan sekä talousmetsissä että luonnonsuojelualueilla.

Metsähallitus työnantajana

Metsähallituskonsernin henkilöstömäärä vuonna 2003 oli 2131 henkilöä, josta liikelätkoksen palveluksessa oli henkilöstöä keskimäärin 1989 henkilötyövuotta vastaava määrä. Metsähallituksen henkilöstö on työsuhteessa virkasuhteisia toimitusjohtajaa ja viranomais tehtävissä toimivia lukuun ottamatta. Vakainaisia metsureita henkilöstöstä oli noin 900 (runsaat 40 %).

Metsähallituksen henkilöstöstä vajaat 10 prosenttia työskentelee Vantaalla ja loput

Metsähallituksen eri toimipisteissä ympäri Suomea. Suurin osa Metsähallituksen palkoista maksetaan Oulun ja Lapin lääneihin (yhteensä lähes 60 %). Metsähallitus työllistää lisäksi noin 800 henkilötyövuoden edestä ulkopuolisia urakoitsijoita.

Liiketoiminnan keskeiset tunnusluvut

Metsähallitus-konsernin liikevaihto vuonna 2003 oli 244 milj.€ (vuonna 2002 244 milj.€). Tilikauden liikevoitto oli 76 milj.€ (2002 76 milj.€), mikä on 31 % liikevaihdosta. Tulos ilman kiinteistöjen myyntivoittoa oli 58 milj.€ Sijoitetun pääoman tuotto vuonna 2003 oli 9 %, investointien määrä liikevaihdosta 15 % ja omavaraisuusaste 98 %. Tuloutus valtiolle vuonna 2003 oli 47,4 milj.€.

2.2. Nykytilan arviointi

Metsähallituksen hallinnassa on kolmannes valtakunnan alueesta. Liiketaloudellisten vaatimusten lisäksi Metsähallituksen alueiden käyttöön kohdistuu tästä syystä myös muita yhteiskunnallisia odotuksia. Alueiden sijainnista pääasiassa Pohjois- ja Itä-Suomessa johtuu, että Metsähallituksen toiminnalla on huomattava alueellinen merkitys.

Metsähallituksen tehtäväala on moninainen. Liiketoiminnan ohella sillä on julkisia hallintotehtäviä ja liiketoiminnassa huomiioon otettavia yhteiskunnallisia velvoitteita. Erilaisista tehtävistä ja velvoitteista huolimatta Metsähallituksen voidaan katsoa hoitaneen hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta liikelaitosmuodossa hyvin. Liiketoiminta, yhteiskunnalliset velvoitteet ja julkiset hallintotehtävät on voitu tarkoituksenmukaisella tavalla sovittaa yhteen. Julkista valtaa sisältävät julkiset hallintotehtävät on organisoitu liiketoiminnasta erillisiksi yksiköiksi ja tehtäviin liittyvä ratkaisuvallta on erotettu hallituksen ja toimitusjohtajan toimivallasta. Ottaen huomioon, että valtion rakentamatonta maa- ja vesiomaisuutta ollaan siirtämässä valtion kiinteistöstrategian mukaisesti Metsähallituksen hallintaan, voidaan olettaa, etteivät sen toimintaan kohdistuvat erilaiset yhteiskunnalliset tarpeet olisi vähen-

tymässä.

Metsähallituksen toimintaympäristö muuttuu koko ajan, mikä asettaa muun muassa ekologisen kestävyuden puitteissa tapahtuvan liiketoiminnan kannattavuudelle uusia haasteita. Ilman toiminnan kannattavuutta Metsähallituksen kehittäminen liikelaitoksena kilpailutilanteen asettamien haasteiden mukaisesti ei olisi pitemmällä aikavälillä mahdollista. Kannattava liiketoiminta vaikuttaa myönteisesti Metsähallituksen mahdollisuuksiin huolehtia yhteiskunnallisista velvoitteistaan.

Metsähallituksen nykyisiä yhteiskunnallisia velvoitteita voidaan pitää yhä perusteltuina.

Kestävyys ja tuloksellisuus ovat yhteiskunnan näkökulmasta edelleen Metsähallituksen toiminnan peruspilareita. Metsähallituksen velvollisuus biologisen monimuotoisuuden huomioon ottamiseen kaikessa toiminnassa vastaa tämän päivän vaatimuksia eikä siihen ole tarvetta puuttua. Tarkoituksenmukaisena voidaan pitää työllisyyden edistämisveloitetta, jonka eduskunta vuosittain talousarvion käsittelyn yhteydessä on Metsähallitukselle antanut.

Metsähallituksesta annetussa asetuksessa nykyisin oleva säännös luontaiselinkeinojen sekä saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytysten turvaamisesta on edelleen perusteltu, mutta luonteensa vuoksi asiasta tulisi säätää lailla. Säännöstä tulisi samalla selventää saamelaisten kulttuurin sisällön kannalta ja lisätä siihen maininta poronhoidon vaatimusten huomioon ottamisesta muutoinkin kuin vain osana saamelaiskulttuuria. Samalla olisi muistettava, että poronhoito, metsästys ja kalastus ovat olleet jo kauan osa kaikkien Pohjois-Suomen paikallisten asukkaiden elämää.

Käytännössä Metsähallituksen toiminnassa on otettu huomioon myös muita yhteiskunnallisia velvoitteita kuin edellä mainitut, vaikka niistä ei ole laissa säännöksiä. Nämä velvoitteet ovat liittyneet lähinnä metsäntutkimukseen, metsäopetukseen sekä maanpuolustuksen maankäytön tarpeisiin.

Metsähallituksen yhteiskunnallisten velvoitteiden säädöspohja ei ole kaikilta osin selvä, minkä vuoksi lakia olisi tältä osin selvennettävä.

Metsähallituksen julkisista hallintotehtävistä merkittävimpiä ovat ympäristöministeriön

ohjauksessa olevat luonnonsuojelualueiden hoitoon ja hankintaan liittyvät tehtävät. Metsätalous- ja luonnonsuojelukäytössä olevien valtion alueiden sijoittaminen yhden haltijaorganisaation hallintaan on osoittautunut tarkoituksenmukaiseksi valtion maa- ja vesiomaisuuden hallintamuodoksi. Se on antanut alueiden käytön suunnittelulle hyvän lähtökohdan sovittaa yhteen niihin kohdistuvat ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden vaatimukset koko yhteiskunnan kannalta tarkoituksenmukaisimalla tavalla. Järjestelyllä on voitu välttää rinnakkaisista maaomaisuuden haltijaorganisaatioista aiheutuvia päällekkäisiä kustannuksia ja saada muita valtion maankäyttöön liittyviä synergiaetuja. Sillä on ollut myös vastakohtia tasoittavaa vaikutusta luonnonsuojelun toteutuksessa.

Vaikka Metsähallitus on kahden ministeriön, maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön alainen tulos- ja muussa omistajaohjauksessa, ei tästä ole aiheutunut haittaa sen toiminnalle. Ministeriöiden välinen yhteistyö Metsähallituksen ohjauksessa on sujunut hyvin.

Osaan Metsähallituksen julkisista hallintotehtävistä sisältyy julkisen vallan käyttöä, minkä vuoksi ne on organisoitu liiketoiminnasta erillisten yksiköiden hoidettaviksi. Luonnonsuojelutehtävien hoito kuuluu luonnonsuojeluyksikölle, jonka virkasuhteinen päällikkö ratkaisee itsenäisesti yksikön toimialaan kuuluvat yksittäiset hallintoasiat. Ratkaisuista voidaan valittaa hallinto-oikeuteen, minkä lisäksi asioiden käsittelyssä on noudatettava hallintomenettelyä koskevia yleisiä säännöksiä.

Muita julkisen vallan käyttöä sisältäviä julkisia hallintotehtäviä varten on viranomaisyksikkö, jonka virkasuhteessa oleva päällikkö ratkaisee itsenäisesti yksikkönsä toimialan osalta asiat, joita koskeva päätösvalta säännösten mukaan kuuluu Metsähallitukselle. Päätöksiin voidaan hakea muutosta maaseutuelinkeinojen valituslautakunnassa ja asioiden käsittelyssä on noudatettava yleisiä hallintomenettelysäännöksiä. Viranomaisyksikölle kuuluvat tehtävät perustuvat erityislainsäädäntöön ja ne koskevat Metsähallituksen hallinnassa olevien valtion alueiden käyttöä ja valvontaa sekä lähinnä eräiden Lapin

kuntien asukkaille lakien mukaan myönnettäviä lupia alueiden käyttöön poronhoidossa ja muiden luontaiselinkeinojen harjoittamisessa.

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien kuuluminen kahdelle erilliselle yksikölle on tehtävien eriluontoisuudesta huolimatta toiminnan kannalta epätarkoituksenmukaista. Epätarkoituksenmukaisuutta lisää muutoksenhakutien kaksijakoisuus hallinto-oikeuteen ja maaseutuelinkeinojen valituslautakuntaan. Lisäerikoispiirre aiheutuu siitä, että kolttalaissa Metsähallituksen Ylä-Lapin luonnonhoitoalue on säädetty erääksi sanotun lain täytäntöönpanoviranomaiseksi.

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Liikelaitoksena Metsähallitus ei ole perustuslaissa tarkoitettu viranomaisena, joten julkisten hallintotehtävien antaminen sille on täytettävä perustuslaissa säädetyt edellytykset. Asiaa tarkastellaan lähemmin jäljempänä yksityiskohtaisten perustelujen luvussa 4. Suhde perustuslakiin.

Metsähallitukselle kuuluvien julkisten hallintotehtävien hoito rahoitetaan pääosin valtion talousarviossa osoitetuilla määrärahoilla. Luonnonsuojelualueita on hankittu liiketoiminnasta sekä maan ja muun käyttöomaisuuden myynneistä saaduilla tuloilla, minkä lisäksi tarkoitukseen on käytetty vaihtomaita. Lisäksi liiketoiminnan tuloja on käytetty luonnonsuojelualueiden ennallistamiseen, jolloin samalla on voitu työllistää Metsähallituksen metsureita ympärivuotisesti ja välttää heidän lomautuksiaan. Rahoitusjärjestelmä on ollut valtiontalouden kannalta joustava ja toiminut hyvin. Se on tarjonnut käyttökelpoisen keinon tarjota maanomistajalle vastikkeeksi luonnonsuojeluohjelmaan kuuluvasta alueesta joko maata tai rahakorvauksen. Maanomistajien korvauksensaanti ohjelmilla tosiasiaa sidotuista maistaan on nopeutunut. Alueellisten ympäristökeskusten ja Metsähallituksen yhteistyönä voimavaroja on voitu kohdentaa luonnonsuojeluohjelmien toteuttamiseen tarkoituksenmukaisella tavalla. Se on merkittävästi edistänyt luonnonsuoje-

luohjelmien toteutumista ja vähentänyt niistä aiheutuvaa menopainetta talousarviossa. Etelä-Suomen metsien suojeluohjelman (METSO) toteuttamisesta tehdyn valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan rahoitusta on tarkoitus jatkaa vuoden 2014 loppuun.

Metsähallituksen tehtävien moninaisuus korostaa avoimuuden ja läpinäkyvyyden merkitystä, vaikka Metsähallituksen toiminnassa ei ole tässä suhteessa ilmennyt puutteita, olisi lainsäädäntöä avoimuuden lisäämiseksi tarkistettava.

Metsähallituksen tehtäväkuvausta ei voida pitää nykylaissa selkeänä. Liiketoimintaa, yhteiskunnallisia velvoitteita ja julkisia hallintotehtäviä ei ole selvästi erotettu toisistaan, minkä lisäksi yhteiskunnallisten velvoitteiden määrittelyssä on puutteita. Laista puuttuu säännös Metsähallituksen liiketoiminnan toimialasta.

Hallinnollisesti epätarkoituksenmukaisena ja toimintaa hankaloittavana on pidetty oikeuskäytäntöön perustuvaa laintulkintaa, että kalastuslain ja metsästyslain nojalla annetut yleiset luvat kalastukseen ja metsästykseseen Metsähallituksen hallinnassa olevilla alueilla ovat valituksenalaisia hallintopäätöksiä eivätkä normaaliin omistajahallintaan kuuluvien lupia. Lupia voi nykyisin ostaa muun muassa automaateista ja kioskeista.

3. Valtion metsien hallinnointi eräissä muissa maissa

Ruotsi

Ruotsissa on kaikkiaan 23 virastoa, laitosta ja yhtiötä, jotka hallinnoivat Ruotsin valtion omistamaa kiinteistöomaisuutta. Keskeisimmät niistä ovat:

Sveaskog AB, joka on valtion kokonaan omistama osakeyhtiö. Sen hallinnassa on 4,6 miljoonaa hehtaaria valtion maita, joista 3,6 miljoonaa hehtaaria on talouskäytössä. Sen toimialaan kuuluu muun muassa metsätalous sisältäen siemen- ja taimituotannon, kiinteistökauppa, metsästys ja kalastus sekä teollisuustuotteiden markkinointi ja puun tuonti. Tytäryhtiöittensä kautta *Sveaskog* harjoittaa sahatavarantuontia ja kartongin valmistusta.

Valtiovarainministeriön alainen *Fastighetsverket* hallinnoi 6 miljoonaa hehtaaria valtion

maita ja huonokasvuisia metsiä lähinnä Ruotsin tunturialueilla. Viraston päätehtävät liittyvät porotalouteen, saamelaisiin, virkistyskäyttöön, monimuotoisuuden suojeluun ja aluepolitiikkaan. Fastighetsverket harjoittaa vähäisessä määrin liiketoimintaa.

Fortifikationsverket on puolustuslaitoksen kiinteistölaitos. Laitoksen metsäosasto hoitaa Ruotsin puolustuslaitoksen hallinnassa olevia runsaan 400 000 hehtaarin suuruisia valtion alueita ensi sijassa puolustuslaitoksen tarpeista lähtien. Se harjoittaa niissä puiteissa myös puun myyntiä.

Naturvårdsverket on ympäristöministeriön alainen luonnonsuojeluvirasto, joka hallinnoi noin 1,2 miljoonan hehtaarin suuruisia kansallispuistoja. Puistojen käytännön hoidosta vastaavat lääninhallitukset.

Ruotsissa on vuonna 2002 valmistunut kattava selvitys valtion maa- ja metsäomaisuuden hallinnoinnista. Lausuntokierroksen jälkeen asia ei ole edennyt.

Itävalta

Metsähallitusta vastaava yhteisö Itävallassa on *Österreichische Bundesforste (ÖBf AG)*. ÖBf AG on Itävallan valtion kokonaan omistama osakeyhtiö. Se hallinnoi yhteensä 850 000 hehtaarin suuruisia maa- ja vesialueita. Vuonna 1997 tapahtuneen yhtiöittämisen yhteydessä siirrettiin 4 % valtion maista yhtiön omistukseen. Hallinnoimiensa valtion alueiden osalta ÖBf AG toimii lakisääteisenä palveluyhtiönä.

Metsänhoidon ja puunmyynnin lisäksi yhtiö tarjoaa puunkorjuupalveluja ja rakentaa metsäteitä myös ulkopuolisten metsissä sekä hankkii puutavaraa kotimaasta ja ulkomailta. Yhtiön liiketoiminta-alueita ovat konsultointi, turismi (metsästys ja kalastus) ja kiinteistöjen vuokraus. Yhtiöllä on lisäksi osakkuuksia useissa lähinnä metsäalaan liittyvissä yhtiöissä. Yhtiö hoitaa erillisellä palvelusopimuksella osaa Itävallan suojelualueista. Tästä aiheutuvat kustannukset korvataan yhtiölle budjettivaroista.

Ranska

Ranskan valtion metsien hoidosta vastaa maatalousministeriön alainen liikelaitos, *Of-*

fice National des Forêts (ONF) kansallispuistoja lukuun ottamatta. ONF:n hallinnassa on yhteensä 4,5 miljoonaa hehtaaria julkisia metsiä, joista 1,4 miljoonaa hehtaaria kuuluu valtiolle, 2,2 miljoonaa hehtaaria kunnille ja 0,9 miljoonaa hehtaaria muille julkisyhteisöille. Valtion alueiden metsitystä tuetaan budjettivaroin, minkä lisäksi valtio vastaa pääosin kunnallisten metsien hoidon kustannuksista kuntien saadessa itselleen puunmyyntitulot.

ONF:llä on sekä liiketoimintatehtäviä että viranomaistehtäviä. Liiketoimintatehtävistä keskeisin on metsätalous. Tämän lisäksi laitos harjoittaa metsätalouteen liittyvää kansainvälistä liiketoimintaa itse tai omistamiensa yhtiöiden kautta. Muista tehtävistä etusijalla on virkistyspalvelujen tarjoaminen. ONF hoitaa metsien hallinnoinnin myös merentakaisissa provinsseissa.

Kansallispuistot (7) ovat ympäristöministeriön alaisia itsenäisiä yksiköitä. Muita pienempiä suojelualueita ja -kohteita hallinnoivat alue- ja paikallisviranomaiset ympäristöministeriön avustuksella.

4. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen mukaan Metsähallitus säilyisi nykyisenkaltaisena liikelaitoksena, joka harjoittaa liiketoimintaa säädettyjen yhteiskunnallisten velvoitteiden puitteissa ja hoitaa sille säädetyt julkiset hallintotehtävät.

Esityksen tavoitteena on luoda edellytyksiä sille, että Metsähallitus kykenisi huolehtimaan tehtävistään kestävästi ja tuloksellisesti koko yhteiskunnan kannalta tarkoituksenmukaisimmalla tavalla.

Vaikka on perusteltua odottaa, että Metsähallituksen hallinnassa olevien valtion alueiden käyttö on taloudellisesti tarkoituksenmukaista, ei taloudellisuusnäkökohta olisi ainoa Metsähallituksen toimintaa ohjaava periaate. Yhteiskunnan kokonaisuuteen kuuluisi kannattavan liiketoiminnan harjoittamisen ohella, että Metsähallituksen hallinnassa oleviin alueisiin liittyvät muut yhteiskunnalliset tarpeet tulevat asianmukaisella tavalla huomiioon otetuiksi. Metsähallituksen ei myöskään aina tarvitsisi harjoittaa liiketoimintaa itse, vaan se voisi ainoastaan luoda edellytyksiä

ulkopuoliselle yritystoiminnalle. Kilpailuneutraliteetin kannalta olisi tärkeää, ettei Metsähallituksen merkittävimmän liiketoiminnan, metsätalouden tuotoilla ylläpidetä kannattamattomia liiketoimintoja muuta yritystoimintaa rajoittaen. Kilpailuneutraliteetti edellyttää lisäksi, että kun Metsähallitus käyttää tehtäviensä hoitamiseen alihankintapalveluja, niihin sovelletaan julkisia hankintoja koskevia säännöksiä.

Metsähallituksen alueilla ja toiminnalle on merkitystä useiden yhteiskunnallisten velvoitteiden ja tehtävien hoidossa kuten biologisen monimuotoisuuden suojelussa, työllisyyden edistämisessä, tutkimuksessa ja opetustoiminnassa sekä maanpuolustuksessa. Viime vuosina luonnonsuojeluun liittyvät tehtävät ovat erityisesti korostuneet.

Metsähallituksen keskeiset yhteiskunnalliset veloitteet säilyisivät esityksessä ennallaan. Biologisen monimuotoisuuden suojelu olisi entiseen tapaan Metsähallituksen kaikkia toimintaa rajaava reunaehto, joka olisi otettava riittävästi huomioon metsien ja muiden luonnonvarojen hoidolle, käytölle ja suojelulle asetettujen muiden tavoitteiden kanssa.

Metsähallituksen hallinnassa olevilla alueilla on huomattava merkitys luonnon virkistyskäytön kannalta. Maisema-arvojen säilyttäminen muun muassa matkailualueiden ja reittien vaikutuspiirissä olisi sen vuoksi tärkeää. Luonnon virkistyskäytön vaatimusten huomioon ottaminen lisittäisiin Metsähallituksen yhteiskunnalliseksi veloitteeksi.

Työllisyyden edistäminen olisi edelleen tarkoituksenmukaista säilyttää Metsähallituksen yhteiskunnallisena veloitteena. Veloitteella olisi erityisesti merkitystä Itä- ja Pohjois-Suomen alueilla, jossa muuten on vähän työpaikkoja. Viime vuosien tapaan työllisyyden edistämisveloitteen yhteydessä kiinnitettäisiin huomiota kannattavan liiketoiminnan sekä laajenevien yhteiskunnallisten palveluiden luomiin puitteisiin työllisyyden edistämisen mahdollistajana.

Esityksellä pyrittäisiin turvaamaan saamelaisen kulttuurin harjoittamisen edellytykset saamelaisten kotiseutualueella. Elämistävän ohella kulttuuriin kuuluisi saamelaisten mahdollisuus perinteisten elinkeinojensa, kuten poronhoidon, metsästyksen ja kalastuksen

harjoittamiseen samalla muistaen, ettei sanottujen luontaiselinkeinojen harjoittaminen ole vain saamelaisten yksinoikeus, vaan että ne ovat kuuluneet jo kauan osaksi myös muiden Pohjois-Suomen paikallisten asukkaiden elämää. Lakiin lisittäisiin säännös poronhoito-laissa säädettyjen velvoitteiden täyttämisestä poronhoitoalueella Metsähallituksen toiminnassa. Säännös olisi luonteeltaan informatiivinen eikä tarkoituksena ole, että se lisäisi Metsähallituksen velvoitteita poronhoitolaisa erikseen säädetystä.

Muina Metsähallituksen hallinnassa olevien alueiden käyttöön liittyvinä yhteiskunnallisina velvoitteina lakiin lisittäisiin säännökset tutkimuksen, opetuksen sekä puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen maankäytön tarpeiden huomioon ottamisesta. Tutkimuksen ja opetuksen tarpeet liittyisivät lähinnä metsätalouteen ja luonnonsuojeluun sekä riista-, kala- ja porotalouteen. Asiallisesti veloitteet eivät olisi uusia, vaan niistä aiheutuvia tarpeita Metsähallituksen hallinnassa olevien alueiden käyttöön on otettu huomioon jo aikaisemmin. Metsähallituksen ja edellä tarkoitetuista toiminnoista vastaavien viranomaisten hyvin sujuneella yhteistyöllä ja sopimusjärjestelyillä on pitkät perinteet. Velvoitteiden ottaminen lakiin selkiinnyttäisi tilannetta sekä Metsähallituksen että käyttäjien näkökulmasta. Lisäykset olisivat perusteltuja myös sen vuoksi, että Metsähallituksen asema valtion kiinteistövarallisuuden haltijana on valtion kiinteistöstrategian mukaan vahvistumassa.

Metsähallituksen yhteiskunnallisten velvoitteiden asianmukainen huomioon ottaminen käytännön toiminnassa edellyttää velvoitteiden säännönmukaista huomioimista tulos- ja muun omistajaohjauksen yhteydessä sekä Metsähallituksen omassa toiminnan suunnittelussa, jota se toteuttaa laajaan kansalais- ja sidosryhmäkuulemiseen perustuvana osallistavana luonnonvarasuunnitteluna.

Metsähallituksen hallinnassa olevien alueiden käyttöä koskevat muut yhteiskunnalliset tarpeet liittyvät paikallisen väestön perinteisiin ja eri laeissa vahvistettuihin oikeuksiin käyttää Metsähallituksen hallinnassa olevia valtion alueita lähinnä poronhoidon ja luontaiselinkeinojen harjoittamiseen. Oman kokonaisuutensa tässä mielessä muodostavat

vapaata metsästyoikeutta valtion mailla koskevat metsästyslain säännökset.

Esityksellä ei ole tarkoitus muuttaa edellä tarkoitettuja paikallisen väestön oikeuksia.

Yhteiskunnalliset velvoitteet rajoittavat Metsähallituksen liiketoimintaa. Liiketoiminnan harjoittaminen ja yhteiskunnallisten tehtävien hoito samassa organisaatiossa asettaa sellaisenaan vaatimuksia eri toimintojen yhteensovittamiselle ja läpinäkyvyydelle. Avoimuuden ja läpinäkyvyyden tarvetta lisää se, että yhteiskunnalliset velvoitteet otettaisiin huomioon Metsähallituksen tavoitteita asetettaessa.

Läpinäkyvyyttä parannettaisiin säätämällä laissa erikseen Metsähallituksen yhteiskunnallisista velvoitteista ja julkisista hallintotehtävistä sekä lisäämällä lakiin säännös yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioonotamisesta.

Erityisesti Metsähallituksen toimintaa selkeytettäisiin ja läpinäkyvyyttä parannettaisiin liiketoiminnan ja julkisten hallintotehtävien nykyistä selvemällä eriyttämällä toisistaan. Julkisten hallintotehtävien rahoituksessa siirryttäisiin bruttobudjettiin, mikä tarkoittaa sitä, että tehtävien hoidosta aiheutuvat menot rahoitetaan täysimääräisesti valtion talousarvioon otettavalla määrärahalta. Rahoitukseen nyt liittyvät ristosubventoinnit puretisiin.

Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät säilyisivät asiallisesti ennallaan. Ne keskitettäisiin yhteen yksikköön, jota toimialojensa osalta maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö ohjaisivat ja valvoisivat. Metsähallituskokonaisuudesta saatavien, muun muassa luonnonsuojeluun ja metsätalouteen liittyvien synergiaetujen hyödyntämiseksi esityksessä ehdotetaan, että Metsähallituksen hallitus ja toimitusjohtaja voisivat osallistua asianomaisten ministeriöiden ohjauksen puitteissa yleisellä tasolla julkisten hallintotehtävien ohjaukseen. Metsähallitukselle kuuluva julkisen vallan käyttöä sisältävä ratkaisutoiminta ei kuitenkaan kuuluisi missään muodossa hallituksen ja toimitusjohtajan toimivaltaan. Samoin toimivallan ulkopuolelle jäisivät virkamiehiä koskevat virkamiesoikeudelliset asiat, kuten nimitys- ja palkkausksymykset.

Esityksellä selkeytettäisiin Metsähallituk-

sen myöntämien yleisten kalastus- ja metsästyslupien oikeudellista luonnetta siten, että niillä selvästi tarkoitettaisiin omistajahallintaan kuuluvia lupia hallintopäätösten asemesta. Muutos joustavoittaisi menettelyjä sekä kansalaisten että metsähallituksen kannalta. Muutoksesta huolimatta muun muassa metsästyksen järjestämistä valtion alueilla koskevat metsästyslain säännökset koskisivat edelleen Metsähallitusta ja ohjaisivat sen lupakäytäntöä.

Metsähallituksen lakisäätteiseksi julkiseksi hallintotehtäväksi lisättäisiin erävalvonta. Erävalvonnasta vastaavien erävalvojien tehtävänä olisi huolehtia, että Metsähallituksen hallinnassa olevilla laajoilla ja usein syrjäisillä alueilla liikkuvat noudattavat voimassa olevia lakeja.

Esityksellä ei ole tarkoitus puuttua poliisin toimivaltuuksiin, jotka säilyisivät Metsähallituksen alueilla ennallaan. Erävalvonta merkitsisi lakien noudattamisen valvontajärjestelmän täydentämistä Metsähallituksen alueilla tehtävissä, joissa korostuvat paikallistuntemuksen ja muun erityisasiantuntemuksen merkitys.

Erävalvontatehtävän luonne asettaisi erityisiä vaatimuksia tehtävän hoidolle ja erävalvojien koulutukselle sekä sopivuudelle tehtävään. Tehtävä korostaisi omistajaohjauksesta vastaavan maa- ja metsätalousministeriön ohjaus- ja valvontaroolia.

Julkisten hallintotehtävien antamista Metsähallitukselle on perusteltu lähemmin kohdassa 2.2. Nykytilan arviointia sekä yksityiskohtaisten perustelujen kohdassa 4 Suhde perustuslakiin.

Esityksen valmistelun yhteydessä on pohdittu myös vaihtoehtoa, että julkiset hallintotehtävät siirrettäisiin Metsähallitukselta pois jollekin olemassa olevalle tai uudelle viranomaiselle. Nykyjärjestelmässä ei kuitenkaan ole voitu havaita sellaisia puutteita, että muutokseen olisi tarvetta mennä. Nykytilannetta voidaan pitää koko yhteiskunnan kannalta tarkoituksenmukaisena tapana järjestää valtion maa- ja vesialueiden hallinnointi ottaen huomioon alueisiin kohdistuvat erilaiset yhteiskunnalliset odotukset sekä toiminnan taloudellisuus ja tehokkuus. Vaihtoehtoista sijoituspaikkaa, jossa Metsähallitukselle kuuluvat julkiset hallintotehtävät voitaisiin hoi-

taa valtion ja kansalaisten kannalta yhtä tarkoituksenmukaisesti ja kustannustehokkaasti, ei ole osoitettavissa. Kritiikkiä ei myöskään ole kohdistunut perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten toteutumiseen.

Eduskunnan vuosittain tekemän päätöksen mukaisesti Metsähallituksen toteuttamaa luonnonsuojelualueiden hankintaa on rahoitettu liiketoiminnasta ja käyttöomaisuuden myynteistä saaduilla tuloilla, minkä lisäksi hankinnan vastikkeina on käytetty vaihtomaita. Tämä alueellisten ympäristökeskusten talousarviossa osoitetuin määrärahoihin toteuttamaa luonnonsuojelualueiden hankintaa täydentävä rahoitusjärjestelmä on osoittautunut yhteiskuntapoliittisesti onnistuneeksi ja se on merkittäväällä tavalla edistänyt luonnonsuojeluohjelmien toteutumista.

Valtion kiinteistövarallisuuden käyttöä luonnonsuojelualueiden hankinnassa ehdotetaan jatkettavaksi. Liikelaitoslain periaatteiden mukaisesti julkisten hallintotehtävien rahoituksessa siirryttäisiin tältäkin osin valtion talousarviosta tapahtuvaan rahoitukseen ja siihen nykyisin liittyvät ristisubventoinnit purettaisiin. Kiinteistövarallisuuden käytössä luonnonsuojelualueiden hankintaan tämä tarkoittaisi maiden myyntitulojen ja vaihtomaiden arvon tulouttamista talousarvion kautta valtiolle ja niitä vastaavan määrärahan osoittamista ympäristöministeriön pääluokassa suojelualueiden hankintaan Metsähallitukselle edelleen siirrettäväksi.

Liikelaitoslain mukaan liikelaitoksen on toimittava liiketaloudellisin periaattein. Tästä seuraa, että Metsähallituksen liiketaloudellisten tuotteiden ja palveluiden hinnoittelun tulee perustua liiketaloudellisiin näkökohtiin. Puutavaran myynnissä ja muissa keskeisissä liiketoimintatehtävissä tämä olisi esityksen lähtökohtana.

Kaikkien palveluiden hinnoittelussa liiketaloudellisia periaatteita ei ole sellaisenaan pidetty tarkoituksenmukaisena. Voimassa olevan lain mukaan luonnonsuojeluun, retkeilyyn, kalastukseen ja metsästyksen liittyvät palvelut hinnoitellaan niiden yhteiskunnallisen merkityksen, erityisesti Lapin alueen paikallisen väestön perinteisten oikeuksien turvaamisen vuoksi liiketaloudellista hintaa alemmiksi tai ne ovat kokonaan maksutto-

mia. Tämän käytännön jatkaminen on katsottu edelleen perustelluksi. Ottaen huomioon, että useimmat edellä tarkoitetuista tuotteista ovat maksuttomia erityislakien perusteella ja että eräiden voimassa olevan lain mukaan maksuttomiksi säädettyjen tuotteiden maksujen perusteet määräytyisivät esityksen mukaan valtion maksuperustelain mukaan julkisiin hallintotehtäviin kuuluvina suoritteina, jäisi tarve säätää niistä tässä esityksessä vähäiseksi. Asian taloudelliset vaikutukset olisivat vähäisiä.

Uudessa liikelaitoslaissa korostetaan hallituksen asemaa liikelaitoksen keskeisimpänä toimielimenä. Tämä näkyy muun muassa siinä, että lain mukaan liikelaitoksen hallitus nimittää laitoksen toimitusjohtajan. Liikelaitoslain perustelujen mukaan lain tarkoituksena on toisaalta vahvistaa ohjaavan ministeriön asemaa liikelaitoksen toiminnan suunta- viivojen asettamisessa sekä tulos- ja muussa omistajaohjauksessa. Vanhan liikelaitoslain mukaan liikelaitosten toimitusjohtajat nimitti valtioneuvosto.

Mikäli Metsähallituksen toimitusjohtajan nimittämisvalta annettaisiin Metsähallituksen hallitukselle, merkitsisi se tosiasialisesti ohjaavan ministeriön aseman ja yleensä poliittisluontoisen omistajaohjauksen edellytysten heikkenemistä. Metsähallituksen tehtävien yhteiskunnallisen merkityksen huomioon ottaen tätä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena. Esityksessä ehdotetaan, että Metsähallituksen toimitusjohtajan nimittämisvalta säilyisi edelleen valtioneuvostotasolla. Luonnonsuojeluun liittyvien tehtävien vuoksi asiasta olisi pyydettävä ennen nimittämistä ympäristöministeriön lausunto.

5. Esityksen vaikutukset

5.1. Taloudelliset vaikutukset

Metsähallituksen liikevaihto vuonna 2003 oli 245 miljoonaa euroa, liikevoitto 73 miljoonaa euroa ja tuloutus valtiolle 47 miljoonaa euroa sekä sijoitetun pääoman tuotto 9 %. Uuden valtion liikelaitoslain sekä tämän esityksen seurauksena Metsähallituksen liiketoiminnan harjoittamisen edellytykset sel-

kiintyisivät ja kilpailuedellytykset paranisivat. Tämän vuoksi voidaan arvioida, että Metsähallituksen taloustulos ja sen myötä valtiolle tuloutettava osuus kehittyvät yleisesti ottaen myönteisesti. Metsähallituksen taloudellinen tulos riippuu kuitenkin olennaisesti puutavaran hintakehityksestä.

Esitys vaikuttaisi Metsähallituksen liiketoiminnan tulokseen lähinnä sen vuoksi, että esityksen mukaisten yhteiskunnallisten velvoitteiden vaikutus otettaisiin huomioon Metsähallituksen tulostavoitetta määrätessä. Suoraan lakiin perustuvilla yhteiskunnallisilla velvoitteilla kuten biologisen monimuotoisuuden, työllisyyden edistämisen ja luonnon virkistyskäytön vaatimusten huomioon ottamisella olisi Metsähallituksen tulostulosta vähentävä vaikutus.

Samaan suuntaan vaikuttaisi Metsähallitukselle saamelaisten kotiseutualueella asetettava velvoite sovittaa luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojelu yhteen siten, että saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytykset saamelaisten kotiseutualueella turvataan. Poronhoidon vaatimusten huomioon ottamisella poronhoitoalueella olisi vastaavankaltaista vaikutusta. Mainittujen alueiden sijainti etupäässä Ylä-Lapin alueella merkitsee sitä, että vaikutukset metsätalouden harjoittamiselle jäisivät vähäisiksi.

Metsähallituksen laskelmien mukaan biologisen monimuotoisuuden suojeluun liittyvien metsälain vaatimukset ylittävien velvoitteiden vaikutukset niihin sisältyen talouskäytöstä viime vuosina poistuneiden alueiden osuus olisi 25 miljoonaa euroa vuodessa. Muiden edellä tarkoitettujen yhteiskunnallisten velvoitteiden vaikutukset olisivat yhteensä 5 miljoonaa euroa. Velvoitteiden kustan-

nusvaikutus olisi kokonaisuudessaan 30 miljoonaa euroa vuodessa.

Valtion budjettitalouteen liittyviä vaikutuksia olisi sillä, että julkisten hallintotehtävien rahoituksessa siirryttäisiin kokonaisuudessaan niin sanottuun bruttobudjettiin. Tämän mukaisesti kaikki julkisten hallintotehtävien hoidosta aiheutuvat menot rahoitettaisiin valtion talousarviossa osoitetuilla määrärahoilla eikä osaksi Metsähallituksen liiketoiminnan piiriin kuuluvilla tuloilla kuten tähän asti. Metsähallituksen tuloutus valtiolle nousisi määrärahoja vastaavasti.

Suurin julkisten hallintotehtävien rahoituserä, johon on käytetty Metsähallituksen liiketoiminnan piiriin kuuluvia tuloja, on ollut luonnonsuojelualueiden hankinnan rahoitus valtion kiinteistövarallisuutta hyväksikäyttäen. Kiinteistövarallisuuden myynnistä saadut tulot ja vaihtomaiksi käytettyjen alueiden arvo ovat olleet viime vuosina 13 miljoonan euron luokkaa vuosittain. Julkisten hallintotehtävien hoidon osuus Metsähallituksen konsernikuluista, johtamisesta, tietojärjestelmistä, talous-, laki- ja muista niitä vastaavista hallintopalveluista on ollut vuodessa runsaat 3 miljoonaa euroa. Vakinaisten metsureiden työllistämiseen luonnonsuojelualueiden ennallistamistöissä on käytetty liiketoiminnan tuloja 1,2 miljoonaa euroa vuodessa. Sanotut määrärahat lisättäisiin julkisten hallintotehtävien rahoituksesta vastaavien maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön pääluokkien menoihin. Ristisubventoinnin purkamisen vaikutukset tältä osin budjettitalouteen momenteittain käyvät yksityiskohtaisesti ilmi alla olevasta taulukosta.

Metsähallituksen tuloutus ja rahoitus momenteittain (milj. euroa)

	2003 toteutuma	2004 ennakoitu	2005 TAE
Liikelaitoksen liiketoiminnan tuloutus tu- lomomenteille			
12.28.89 Takausmaksut	–	–	0,052
13.05.01 Voiton tuloutus	47,100	47,100	66,200
Yhteensä	47,100	47,100	66,252
Julkisten hallintotehtävien määräraharahoitus			
30.60.24 Metsähallituksen eräät julkiset hal- lintoitehtävät	5,696	5,626	6,071
30.60.25 Metsäpuiden siemenhuolto	0,529	0,529	0,300
30.60.43 Eräät korvaukset	0,235	0,235	0,235
MMM:n hallinnonala yhteensä	6,460	6,390	6,606
35.20.22 Luonnonsuojelualueiden hoito ja kunnossapito	16,787	19,300	21,600
35.20.74 Luonnonsuojelualueiden talonr a- kennustyöt	0,585	1,050	0,505
35.20.76 Luonnonsuojelualueiden hankkimi- nen	–	–	12,900
35.99.62 EU:n rakennerahastojen valtion r a- hoitusosuus ympäristöministeriön osalta	0,160	–	–
35.01.21 Ympäristöministeriön toimintame- not	0,124	0,100	0,120
YM:n hallinnonala yhteensä	17,656	20,450	35,125
YHTEENSÄ	24,116	26,840	41,731

Tutkimuksen, opetuksen ja maanpuolus-
tuksen maankäyttö perustuisi käyttäjien tila-
ukseen, minkä vuoksi tästä aiheutuva mere-
tyks korvattaisiin talousarviossa Metsähalli-
tukselle. Valtion talouden kannalta vaikutus
olisi neutraali ja vain vähäisiä hallintokuluja
aiheuttava.

Ristisubventoinnin purkamisesta aiheutuva
lisämääräraharahatarve puolustusministeriön pää-
luokassa olisi 0,8 miljoonaa euroa ja opetus-
ministeriön pääluokassa 0,4 miljoonaa euroa
vuodessa. Valtion vuoden 2005 talousarvio-
esitystä on tarkoitus korjata täydennysvai-
heessa sanotuilla määrärahaesityksillä ja lisä-
t Metsähallituksen tuloutusta määrärahoja
vastaavasti.

Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin
liittyviin investointeihin ja kuluihin on lisäksi
käytetty työministeriön pääluokasta saatuja
määrärahoja. Määrärahojen määrä on vaih-
dellut jonkin verran vuosittain. Vuonna 2003
työministeriön määrärahoja käytettiin 4,7
miljoonaa euroa.

Paitsi ristisubventointien purkua liiketoi-
minnan ja julkisten hallintotehtävien hoidon
erillisuus edellyttää toimintojen eriyttämistä
myös taseiden tasolla. Tuottovaateen alainen,
liiketoiminnan käytössä oleva omaisuus ja
julkisia hallintotehtäviä varten oleva omai-
suus erotettaisiin toisistaan. Julkisten hallin-
totehtävien käytössä oleva omaisuus muo-
dostuisi Metsähallituksen nykyisen taseen

muihin omaan pääomaan merkityistä suoje-
lualueista (kansallisomaisuus) ja muusta teh-
tävien hoidon kannalta tarpeellisesta omai-
suudesta. Sille ei asetettaisi tuottovaatimusta.
Metsähallituksen alustavan taseen loppusum-
ma 1.1.2005 alkaen olisi 2114,3 miljoonaa
euroa, josta liiketoiminnan käytössä olevan
omaisuuden arvo olisi 1153,8 milj. euroa ja
julkisten hallintotehtävien käytössä olevan
omaisuuden arvo olisi 960,5 miljoonaa eu-
roa.

Liiketoiminnan ja julkisten hallintotehtävi-
en erillisyyttä korostaisi lisäksi liikelaitosla-
kiin perustuva velvoite julkisten hallintoteh-
tävien erillisestä kirjanpidosta ja tilinpäätök-
sestä.

5.2. Organisaatio- ja henkilöstövaiku- tukset

Metsähallitus päättäisi liikelaitoksena itse
liiketoiminta-alueistaan ja muusta toimintan-
sa sisäisestä järjestämisestä. Julkisten hallin-
totehtävien organisoinnista säädettäisiin lais-
sa.

Esityksen mukaan Metsähallituksen luon-
nonsuojelutehtäviä hoitava luonnonsuojelu-
yksikkö ja muita julkisia hallintotehtäviä hoit-
tava viranomaisyksikkö yhdistettäisiin liike-
toiminnasta erilliseksi julkisten hallintotehtä-
vien yksiköksi, jonka päällikkönä toimisi
luontopalvelujohtaja.

Muutoksen jälkeen Metsähallituksen kaikki
julkiset hallintotehtävät hoidettaisiin erillään
liiketoimintatehtävistä omassa yksikössä.
Yksikön päällikkö tai määräämänsä ratkaisisi
sellaiset Metsähallituksen päätettäviksi sää-
detyt yksittäiset hallintoasiat, jotka sisältävät
julkisen vallan käyttöä. Muutoksella koros-
tettaisiin liiketoiminnan ja julkisten hallinto-
tehtävien erillisyyttä ja tehostettaisiin Metsä-
hallitukselle kuuluvien julkisten hallintoteh-
tävien hoitoa.

Tehtävien ohjaus- ja valvontasuhteita ja ra-
hoitusta ei olisi tarkoitus muuttaa. Maa- ja
metsätalousministeriö vastaisi lakkautettavalle
viranomaisyksikölle kuuluneiden asioiden
ohjauksesta, valvonnasta ja rahoituksesta ja
ympäristöministeriö kumottavan lain mukai-
selle luonnonsuojeluyksikölle kuuluvien asi-
oiden ohjauksesta, valvonnasta ja rahoituk-
sesta.

Metsähallituksen hallitus ja toimitusjohtaja
osallistuisivat ministeriöiden ohjauksen puit-
teissa yleisellä tasolla julkisten hallintotehtä-
vien hoitoon. Hallituksen ja toimitusjohtajan
toimivaltaan ei kuuluisi yksittäisiä asioita
koskeva ratkaisutoiminta eikä virkamiehiä
koskevien virkamiesoikeudellisten asioiden
käsitteleminen.

Tämän lain tullessa voimaan toimitusjohta-
jan, luonnonsuojelujohtajan ja viranomaisyk-
sikön päällikön virat lakkaisivat. Metsähalli-
tuksen toimitusjohtaja siirtyisi uuden liikela-
toslain mukaiseksi Metsähallituksen toimi-
tusjohtajaksi. Nykyisen luonnonsuojeluyksi-
kön päällikkönä toimiva luonnonsuojelujoh-
taja siirtyisi esityksen mukaiseen luontopal-
velujohtajan johtajan virkaan.

Metsähallituksen muu henkilöstö viran-
omaisyksikönpäällikkö mukaan lukien siir-
tyisi tämän lain mukaisen Metsähallituksen
palvelukseen entisin oikeuksin ja velvolli-
suuksin palvelussuhteen laatua lukuun otta-
matta.

5.3. Ympäristövaikutukset

Metsätaloustoiminnan ja luonnonsuojelu-
asioiden hoidon sijainti samassa organisaati-
ossa on saatujen kokemusten perusteella
edistänyt toimintojen yhteensovittamista ja
osaltaan tasoittanut metsätalouden ja luon-
nonsuojelun vastakkainasettelua Metsähalli-
tuksen hallinnassa olevilla valtion mailla.
Myönteisen kehityksen voidaan arvioida jat-
kuvan.

Esitykseen sisältyvä mahdollisuus rahoittaa
luonnonsuojelualueiden hankintaa osaltaan
Metsähallituksen tuloilla ja vaihtomaille
edistäisi merkittävästi luonnonuojeluohjel-
mien toteuttamista, vaikka rahoituksessa siir-
ryttäisiin bruttobudjettiin. Esityksessä ko-
rostettaisiin nykyisen tapaan kestävyysperiaatteen
noudattamista Metsähallituksen toiminnassa.
Esityksen mukaan biologisen monimuotoisuuden
suojelu ja tarkoituksenmukainen lisääminen
tulisi luonnonvarojen kestävä hoidon ja käytön
olennaisena osana riittävästi ottaa huomioon
metsien ja muiden luonnonvarojen hoidolle,
käytölle ja suojelulle asetettujen muiden
tavoitteiden kanssa. Biologisen monimuotoisuuden
säilyttäminen olisi edelleen Metsähallituksen
kaikkea toi-

mintaa rajoittava reunaehto.

Käytännössä Metsähallituksen ympäristövelvoitteet huomioitaisiin ja sovitettaisiin yhteen muun toiminnan kanssa jo nyt sovelletun osallistavan luonnonvarasuunnittelujärjestelmän avulla, jonka yhteydessä laajasti kuultaisiin kansalaisia ja sidosryhmiä. Suunnittelujärjestelmään kuuluvissa alueellisissa luonnonvarasuunnitelmissa tarkasteltaisiin Metsähallituksen ympäristövelvoitteita laajempien aluekokonaisuuksien yhteydessä, päätettäisiin alueiden suojelu- ja virkistyskäytöstä sekä määriteltäisiin metsätaloustoiminnan laajuus. Suunnitelmissa myös syvennettäisiin luonnonvarasuunnittelua tavoitteena turvata eliölaajien säilymistä ja leviämismahdollisuuksia sekä parannettaisiin virkistyskäytön edellytyksiä metsätaloustoiminnan yhteydessä. Tehtyjä päätöksiä täsmennettäisiin metsikkötasolla toimenpidesuunnittelun avulla.

5.4. Alueelliset vaikutukset

Metsähallitus on merkittävä työnantaja. Sen palveluksessa on runsaat 2000 työntekijää ja toimihenkilöä. Metsureita heistä on 900. Metsähallitus työllistää lisäksi vajaat 800 ulkopuolista urakoitsijaa. Metsähallituksen kokonaistyöllistyvyys on siten noin 2800 henkilötyövuotta.

Metsähallituksen henkilöstöstä vajaat 10 prosenttia työskentelee Vantaalla ja loput eri toimipisteissä eri puolilla Suomea. Suurin osa Metsähallituksen palkoista maksetaan Lapin ja Oulun läänien alueilla (yhteensä lähes 60 %).

Metsähallituksen toiminnalla on merkittävä aluetaloudellinen vaikutus. Esitys ei muuttaisi Metsähallituksen asemaa tässä suhteessa.

Esityksen mukaan Metsähallituksen toiminnot olisi yhteen sovitettava siten, että saamelaisten oikeus kulttuurinsa harjoittamiseen kotiseutualueellaan sekä poronhoitolaisissa säädettyjen poronhoidon edellytysten huomioon ottaminen poronhoitoalueella turvattaisiin.

Lapin alueen väestöllä on erityislainsäädäntöön perustuvia eri oikeuksia Metsähallituksen alueiden käyttöön kalastukseen ja metsästykseseen sekä poronhoitoon. Esityksessä ei puututtaisi näihin oikeuksiin, vaan ne

säilyisivät ennallaan.

Esityksellä ei myöskään puututtaisi siihen, mitä metsästyslain 7 §:ssä säädetään oikeudesta metsästää yleisellä vesialueella, eikä siihen, mitä sanotun lain 8 §:ssä säädetään kuntalaisten oikeudesta metsästää kotikunnassaan sijaitsevilla valtion alueilla.

6. Asian valmistelu

Asia on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriön, ympäristöministeriön ja Metsähallituksen yhteisenä virkatyönä. Valmistelu-tehtävään ei ole kuulunut Metsähallituksen aseman perusteita koskeva uudelleenarviointi. Valmistelun aikana on neuvoteltu Saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) mukaisesti Saamelaiskäräjien edustajien kanssa sekä kuultu Paliskuntain yhdistystä, Suomen luonnonsuojeluliitto ry:tä, Suomen yrittäjien keskusjärjestöä, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:tä ja Metsäteollisuus ry:tä. Lisäksi esityksestä on neuvoteltu valmisteluvaiheessa useaan otteeseen oikeusministeriön, puolustusministeriön ja valtiovarainministeriön kanssa sekä oltu yhteydessä sisäasiainministeriön edustajiin.

Lausunnot esityksestä on pyydetty seuravalta tahoilta:

Oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, puolustusministeriö, valtiovarainministeriö, opetusministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työministeriö, ympäristöministeriö,

kilpailuvirasto, maanmittauslaitos, Metsähallitus, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio, Metsäntutkimuslaitos, Itä-Suomen alueella toimivat metsäkeskukset (Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon ja Etelä-Savon), Kainuun metsäkeskus, Lapin metsäkeskus, Pohjois-Pohjanmaan metsäkeskus, Suomen ympäristökeskus,

Itä-Suomen lääninhallitus, Lapin lääninhallitus, Oulun lääninhallitus, Etelä-Savon maakuntaliitto, Kainuun liitto, Lapin liitto, Pohjois-Karjalan liitto, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Pohjois-Savon liitto, Enontekiön kunta, Inarin kunta, Posion kunta, Sodankylän kunta, Utsjoen kunta, Lapin TE Keskus,

Kainuun riistanhoitopiiri, Koneyrittäjien liitto, Lapin riistanhoitopiiri, Liikenne- ja Erityisalojen Työnantajat ry, Maa- ja metsä-

taloustuottajain Keskusliitto MTK r.y., Metsästäjien keskusjärjestö,

Metsäteollisuus ry, Oulun riistanhoitopiiri, Pohjois-Savon riistanhoitopiiri, Puu- ja erityisalojen liitto, Suomen Kuorma-autoliitto, Suomen luonnonsuojeluliitto ry., Suomen yrittäjät,

Enontekiön manttaalilautakunta, Inarin kalastusalue, Inarin manttaalikunta, Lapinkylien Yhteistyöjärjestö, Lappalaiskulttuuri ja perinneyhdistys ry., Luonnonvarainneuvosto, Metsähallituksen henkilöstöjärjestöt, Metsähallituksen Lapin neuvottelukunta, Metsähallituksen Oulun läänin alueellinen neuvottelukunta, Metsähallituksen Pohjois-Karjalan alueen neuvottelukunta, Paliskuntain yhdistys, Saamelaiskäräjät, Suomen Latu ry, Suomen Partiolaiset,

Suomen porosaamelaiset, Suoma Bo-

zosämitys ja Tunturi-Lapin Kehitys ry.

Lausuntojen ja neuvottelujen seurauksena esityksen suhdetta perustuslakiin koskevia perusteluja on täsmennetty ja luovuttu erävalvojille alunperin suunnitelluista oikeuksista määrätä rikesakko ja antaa rangaistusmääräys. Liiketoiminnan ja siinä huomioonotettavien yhteiskunnallisten velvoitteiden suhdetta on selkeytetty. Julkisten hallintotehtävien operatiivinen hoito on eriytetty liiketoiminnasta ja tehtävien rahoituksessa on siirrytty kokonaisuudessaan bruttobudjettiin.

Saamelaiskäräjien lausunnossa esitettyä viittausta maanomistusolojen epäselvyyteen ja vireillä olevaan sitä koskevaan selvitykseen ei ole otettu huomioon, koska esitys ei muuta nykytilannetta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. *Hallinnollinen asema.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Metsähallituksen hallinnollisesta asemasta. Se säilyisi ennallaan. Ehdotuksen mukaan Metsähallitus olisi maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos. Luonnonsuojelua koskevilla asioissa Metsähallitus toimisi ympäristöministeriön ohjauksessa.

Ympäristöministeriön ohjaukseen kuuluvilla luonnonsuojelua koskevilla asioilla pykälässä tarkoitettaisiin Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonsuojelualueiden hallinnointia ja hoitoa. Näitä alueita olisivat luonnonsuojelulakien nojalla perustetut kansallispuistot ja luonnonpuistot, muut suojelualueet sekä kaavoissa ja valtioneuvoston päätöksillä suojeluun varatut alueet. Ympäristöministeriö päättäisi sanottuja alueita koskevan toiminnan tavoitteista ja Metsähallituksen tulosohtauksesta sekä luonnonsuojelutehtäviin osoitettujen määrärahojen käytön ehdoista eduskunnan päätösten mukaisesti. Ympäristöministeriö vahvistaa Metsähallituksen laetiman hoito- ja käyttösuunnitelman erämaalain mukaiselle erämaalle.

Pykälän 2 momentti sisältäisi viittaussäännöksen valtion liikelaitoksista annettuun lakiin. Säännöksen mukaan liikelaitoslakia sovellettaisiin Metsähallitukseen, jollei tästä laista muuta johdu. Vastaava säännös on voimassa olevan lain 14 §:ssä. Lakiehdotus on pääosin liikelaitoslain mukainen.

Liikelaitoslain perustelujen mukaan laitokohtaisissa laeissa voidaan poiketa yleislain periaatteista, mikäli siihen on erityisiä syitä. Metsähallituksen hallinnassa olevan valtion maa- ja vesiomaisuuden laajuuden ja siihen perustuvan yhteiskunnallisen roolin vuoksi lakiehdotus sisältää useita liikelaitoslakia täydentäviä sekä joitakin siitä poikkeavia säännöksiä. Nämä koskisivat Metsähallituksen yhteiskunnallisia velvoitteita (4 ja 5 §), julkisia hallintotehtäviä (6, 7, 8, 9, 10 ja 11 §), hinnoittelua (15 §), kiinteistövarallisuutta koskevaa päätöksentekoa (16 §), vakuuksia (17 §) ja toimitusjohtajan nimittämistä (19 §) Poikkeamien syitä käsitellään kunkin pykä-

län perustelujen yhteydessä.

2 §. *Tehtävät.* Pykälässä säädettäisiin Metsähallituksen yleistehtävästä. Pykälän 1 momentin mukaan Metsähallituksen tehtävänä olisi sen hallinnassa olevien luonnonvarojen ja muun omaisuuden hoito, käyttö ja suojelu. Tehtävässään Metsähallituksen tulisi toimia kestävästi ja tuloksellisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan Metsähallitus harjoittaisi sille säädettyjen yhteiskunnallisten velvoitteiden puitteissa metsätaloutta ja muuta liiketoimintaa ja hoitaisi sille säädetty julkiset hallintotehtävät.

Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 2 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyä. Pykälään lisättäisiin maininta liiketoiminnan harjoittamisesta. Liiketoiminnan toimialasta säädettäisiin erikseen lakiehdotuksen 3 §:ssä.

Tehtäväpykälästä erotettaisiin omiksi lainkohdiksi osittain voimassa olevan lain 2 §:ssä säädetty Metsähallituksen yhteiskunnalliset velvoitteet. Velvoitteilla tarkoitettaisiin Metsähallituksen hallinnassa oleviin alueisiin ja toimintaan kohdistuvia yleisiä yhteiskunnallisia tarpeita ja vaatimuksia, joiden puitteissa se harjoittaisi liiketoimintaa. Yhteiskunnallisista velvoitteista säädettäisiin ehdotuksen 4 ja 5 §:ssä.

Metsähallituksen hallinnassa olevilla luonnonvaroilla tarkoitettaisiin kaikkea maa- ja vesiomaisuutta ja siihen sisältyviä taloudellista tai luonnonsuojelullista arvoa omaavia omaisuseriä kuten puustoa, maa-aineksia, vesiä, rantaluoteita, harjuja, kallioita, soita ja luonnonvaraisia kasveja. Muulla omaisuudella tarkoitettaisiin Metsähallituksen hallinnassa olevia rakennuksia irtaimistoieneen, rakennelmia, teitä, muinaismuistoja sekä tietotaitoa ja muita aineettomia hyödykkeitä.

Pykälän 1 momentin mukaan Metsähallituksen tulisi toimia kestävästi ja tuloksellisesti. Kestävyyden keskeisiä elementtejä olisivat ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys.

Ekologisella kestävyydellä tarkoitettaisiin Metsähallituksen hallinnassa olevien valtion metsien ja muiden luonnonvarojen hoitoa ja käyttöä siten, että säilytetään niiden monimuotoisuus, tuottavuus, uusiutumiskyky ja

elinvoimaisuus ja että muille ekosysteemeille ei aiheuteta vahinkoa.

Taloudellisella kestävyydellä tarkoitettiin Metsähallituksen metsien ja muiden luonnonvarojen hoitoa ja käyttöä siten, ettei toiminnalla vaaranneta oman eikä tulevien sukupolvien mahdollisuutta saada niistä tuloja ekologisen kestävyuden puitteissa.

Sosiaalisella kestävyydellä tarkoitettaisiin Metsähallituksen metsien ja muiden luonnonvarojen hoitoa ja käyttöä siten, että niistä voidaan saada myös tulevaisuudessa aineellisia ja aineettomia hyötyjä yhteiskunnan ja eri käyttäjäryhmien tarpeisiin.

Kestävyystavoitteiden saavuttamiseksi Metsähallituksen toiminnot olisi suunniteltava ja sovitettava yhteen siten, että ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyuden vaatimukset tulevat huomioon otetuiksi kulloinkin käytettävissä olevan parhaan tietämyksen mukaisesti. Metsähallituksessa käytössä nykyisin oleva luonnonvarasuunnittelu olisi tärkein keino edellä tarkoitettujen tavoitteiden yhteensovittamiseksi.

Paitsi kestäväää Metsähallituksen toiminnan on oltava tuloksellista. Tuloksellisuusvaatimuksen voidaan katsoa toteutuvan silloin, kun Metsähallitus hoitaa tehtävänsä koko yhteiskunnan ja kansalaisten tarpeiden kannalta mahdollisimman hyvin.

Metsähallituksen julkisista hallintotehtävistä säädettäisiin ehdotuksen 6 §:ssä.

Esitys ei sisällä säännöstä Metsähallituksen oikeudesta toimia tehtävissään ulkomailla. Liikelaitoslaissakaan ei ole asiasta nimenomaista säännöstä. Liikelaitoksen toimintaa ulkomailla tytäryhtiön kautta säännellään liikelaitoslain 3 §:n 1 momentissa. Säännöksen mukaan liikelaitoksella voi olla kotimaisessa tai ulkomaisessa yrityksessä kirjanpitolaissa (1336/1997) tarkoitettu määräysvalta. Tällaiset yritykset ovat liikelaitoksen tytäryrityksiä. Jos tytäryrityksen osakkeiden arvo on huomattava tai liikelaitoksen ja tytäryrityksen yhtiösuhdetta on muuten pidettävä merkittävänä, tytäryrityksen osakkeiden hankintaan tarvitaan liikelaitoslain 3 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvoston lupa. Lupa tarvitaan myös muun merkittävän osakkuuden hankintaan vaikka kysymys ei olisikaan tytäryrityksestä. Liikelaitoksen toimitusjohtaja ja hallitus vastaavat siitä, että merkittävät yh-

tiöittämistä koskevat asiat saatetaan ohjaavan ministeriön harkittavaksi ja edelleen valtioneuvoston käsittelyyn.

Liikelaitoslain perustelujen mukaan liikelaitoksen toiminta ulkomailla olisi lähtökohtaisesti mahdollista vain osakeyhtiömuodossa ja että valtioneuvosto aina päättäisi tällaisen toiminnan aloittamisesta. Myös eduskunnan valtiovarainvaliokunta on liikelaitoslakiesityksestä antamassaan mietinnössä kiinnittänyt huomiota liikelaitoksen mahdollisuuteen toimia ulkomailla (VaVM 31/2002 vp). Valiokunnan mukaan liikelaitoksen toiminta-alueen tulisi olla lähtökohtaisesti Suomi. Valiokunta on pitänyt tärkeänä, että huomattavia liiketoimintariskejä sisältävän toiminnan tulee olla mahdollista vain osakeyhtiömuodossa ja että valtioneuvoston tulee aina päättää tällaisen toiminnan aloittamisesta. Nykyisenkaltainen vähäinen liiketoiminta esimerkiksi lähialueilla olisi esityksen mukaan sallittua Metsähallituksen omalla päätöksellä.

Liikelaitoslaissa ei ole käsitelty liikelaitoksen mahdollisuutta toimia ulkomailla muissa kuin liiketoimintatehtävissä. Tämän voidaan katsoa tarkoittavan sitä, että lailla ei ole ollut tarkoitus asettaa liikelaitoksia muissa kuin liiketoimintatehtävissä muusta hallinnosta poikkeavaan asemaan. Toiminta ulkomailla olisi sallittua, mikäli se ei haittaa kotimaisten tehtävien hoitoa. Valtiovarainvaliokunnan kannan mukaan liikelaitoslailla ei ole tarkoitettu kieltää esimerkiksi Metsähallituksen kalottialueella tapahtuvaa perinteistä yhteistyötä naapurimaiden kanssa eikä muutakaan lähialueyhteistyötä.

3 §. *Liiketoiminnan toimiala.* Pykälässä säädettäisiin Metsähallituksen liiketoiminnan toimialasta. Lähtökohtana on, että Metsähallitus harjoittaisi toimialaansa kuuluvaa liiketoimintaa hallinnassaan olevilla valtion alueilla ja niillä olevia metsiä ja muita luonnonvaroja hyväksikäyttäen. Pykälä olisi uusi ja selkeyttäisi Metsähallituksen ja sen tytäryhtiöiden toimintakenttää. Säännöksen tarkoituksena ei kuitenkaan olisi kieltää Metsähallituksen liiketoiminnan harjoittamista muutoinkin toimialallaan.

Metsähallituksen liiketoiminnan toimialana olisivat metsätalous ja muu luonnonvarojen käyttö. Ehdotus vastaisi nykytilannetta. Metsähallituksen liiketoiminta-alueita ovat tällä

hetkellä talousmetsien hoito ja käyttö sekä puun markkinointi ja myynti (Metsätalous), matkailuliiketoiminta (Villi Pohjola), rakennusmaan kaavoitus, tonttien myynti ja vuokraus sekä kiinteistönvälitys (Laatumaa) ja maa-ainesliiketoiminta (Morenia).

Metsähallituksella on yksi varsinainen tytäryhtiö, nimittäin metsäpuiden siemen- ja taimituotantoa harjoittavan Forelia Oy. Lisäksi Metsähallitus omistaa omistamansa Metsähallitus Holding Oy:n kautta yhdessä Itävallan vastaavan metsäorganisaation kanssa metsäpalveluja tuottavaa Foria-ÖBF Forstmanagement GmbH -nimisen yritystä. Metsähallituksen tytäryhtiöllä Forelia Oy:llä on osakkuus Eestissä toimivassa metsäpuiden siemeniä ja taimia tuottavassa Eesti Metsätaim -nimisessä yhtiössä.

4 §. *Yhteiskunnalliset velvoitteet.* Pykälässä säädettäisiin sellaisista 2 §:n 2 momentissa tarkoitetuista yhteiskunnallisista velvoitteista, joiden puitteissa Metsähallitus harjoittaa liiketoimintaa. Velvoitteet rajoittaisivat liiketoimintaa, minkä vuoksi ne otettaisiin huomioon Metsähallituksen tavoitteita asetettaessa.

Pykälän 1 momentin mukaan biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen ja tarkoituksenmukainen lisääminen olisi Metsähallituksen kaikkea liiketoimintaa rajaava reunaehto. Biologisella monimuotoisuudella tarkoitettaisiin mihin tahansa ekosysteemiin tai ekologiseen kokonaisuuteen kuuluvien elävien eliöiden vaihtelevuutta, johon laskettaisiin myös lajin sisäinen ja lajien välinen sekä ekosysteemin monimuotoisuus. Biologinen monimuotoisuus tulisi luonnonvarojen kestävä hoidon ja käytön olennaisena osana ottaa riittävästi huomioon metsien ja muiden luonnonvarojen hoidolle, käytölle ja suojelulle asetettujen muiden tavoitteiden kanssa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös Metsähallituksen velvollisuudesta ottaa toiminnassaan huomioon luonnon virkistyskäytön vaatimukset. Näillä vaatimuksilla tarkoitettaisiin muun muassa metsien hakkuu- ja uudistamistoinpiteiden sekä muun maankäytön toteuttamista matkailualueiden ja -reittien vaikutuspiirissä siten, että haitat maisema-arvoille ja luontoelämyksille jäisivät mahdollisimman pieniksi. Puheena oleva velvoite olisi lakisäätöisenä uusi, vaikka sen

tarpeita on otettu huomioon käytännön toiminnassa jo tähänkin asti.

Metsähallituksen olisi edelleen otettava huomioon työllisyyden edistämisen vaatimukset. Metsähallituksen nykyisestä työllistämismallista säädetään voimassa olevan lain 2 §:n 4 momentissa. Sen mukaan Metsähallitus hoitaa ne työllisyyden hoitoon liittyvät tehtävät, jotka sille annetaan palvelu- ja muita toimintatavoitteita sekä tulostavoitteita asettaessa. Ehdotetulla säännöksellä ei olisi tarkoitus muuttaa työllistämismallin sisältöä nykyisestä. Velvoitteella tarkoitettaisiin tavanomaista pehmeämpää työllisyyspolitiikkaa erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen alueilla, joilla muuten syntyy vähän uusia työtilaisuuksia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Metsähallituksen yhteiskunnallisista velvoitteista saamelaisien kotiseutualueella ja poronhoitoalueella. Ehdotuksen mukaan Saamelaiskäräjistä annetussa laissa tarkoitettua saamelaisien kotiseutualueella Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojelu olisi sovitettava yhteen siten, että saamelaisille alkuperäiskansana perustuslaissa säädetty oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kulttuuriaan olisi mahdollista. Saamelaisien kulttuuriin kuuluviksi katsottaisiin myös saamelaisien perinteiset elinkeinot, kuten poronhoito, metsästys ja kalastus. Velvoite ehdotetaan siirrettäväksi Metsähallituksesta annetusta asetuksesta lakiin. Säännös ei tarkoittaisi, että sanottujen luontaiselinkeinojen harjoittamiseen liittyvät oikeudet kuuluisivat vain saamelaisille ottaen huomioon, että ne ovat jo kauan kuuluneet osaksi kaikkien Pohjois-Suomen paikallisten asukkaiden elämää. Säännös ei muuttaisi nykytilaa.

Saamelaisien oikeudesta kotiseutualueellaan kieltään ja kulttuuriaan koskevaan itsehallintoon säädetään Saamelaiskäräjistä annetussa laissa. Metsähallitusta koskevalla lakiesityksellä ei ole tarkoitus puuttua sanotun lain sisältöön. Näin muun muassa lain 9 §:ään sisältyvä neuvottelovelvoite koskee edelleen Metsähallitusta pykälässä tarkoitettua asioissa saamelaisien kotiseutualueella. Lain mukainen saamelaisien kotiseutualue käsittää Eno ntekiön, Inarin ja Utsjoen kuntien alueet sekä Sodankylän kunnasta Lapin paliskunnan alueen.

Saamelaisiin kuuluvan kolttväestön ja kolttalueen elinolosuhteiden ja toimeentulomahdollisuuksien edistämisestä sekä kolttakulttuurin ylläpitämisestä ja edistämisestä säädetään kolttalaissa. Siinä säädetty Metsähallituksen velvoitteet kuten lain 56 §:ssä säädetty kuulemisvelvoite koskisi tämän lain mukaista Metsähallitusta.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin myös säännös Metsähallituksen velvollisuudesta sovittaa yhteen luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojelu poronhoitolaissa tarkoitetulla poronhoitoalueella siten, että poronhoitolaissa säädetty velvoitteet täytetään. Poronhoitolain mukaan maata ei saa käyttää erityisellä poronhoitoalueella siten, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle. Maan luovuttaminen ja vuokraaminen alueelta on mahdollista vain ehdolla, että luovutuksen saaja tai vuokramies ei ole oikeutettu korvaukseen porojen aiheuttamista vahingoista. Poronhoitolain 53 §:n mukaan viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa, kun se suunnittelee valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä. Neuvottelovelvoite koskee Metsähallitusta. Säännös ei lisäisi Metsähallituksen velvoitteita poronhoitolaissa säädettyistä.

Poronhoitolain velvoitteiden huomioon ottaminen Metsähallituksen toiminnassa on käytännössä järjestetty poronhoitoalueella, Saamelaisien kotiseutualueutta lukuun ottamatta, Metsähallituksen ja Paliskuntain yhdistyksen välisellä yhteiskäyttösopimuksella.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi Metsähallitukselle velvollisuus varautua hoitamaan tehtäviään myös poikkeusoloissa. Suurimpana valtion metsien haltijana Metsähallituksen tulisi varautua hoitamaan tehtäviään, muun muassa osaltaan huolehtimaan teollisuuden puuhuollosta, poikkeusolojen erityisolosuhteet huomioon ottaen. Säännöksessä tarkoitettuja tehtäviä olisivat ainakin poikkeusolojen suunnittelu yhdessä keskeisten asiakkaiden kanssa ja varautuminen tehtävien hoitamiseen poikkeusoloissa laadittavien suunnitelmien mukaan.

Säännöksen 4 momentissa toistettaisiin pelastuslaissa Metsähallitukselle säädetty velvollisuus asiantuntija-avun antamisesta pelastusviranomaisille metsäpalojen torjunnas-

sa sekä omatoimisesta varautumisesta metsäpalojen ennalta ehkäisyyn ja torjuntaan hallinnassaan olevilla valtion mailla yhteistoiminnassa pelastusviranomaisten kanssa. Varautumisella tarkoitettaisiin muun muassa metsäpalojen torjuntaa koskevien suunnitelmien tekoa, tarpeellisia kalustohankintoja ja palojen torjunnan kannalta välttämättömien kulkuyhteyksien kunnossapidosta huolehtimista.

Liikelaitoslain mukaan ministeriö päättää liikelaitoksen palvelu- ja muista toimintatavoitteista sekä tulos- ja tuloutustavoitteista eduskunnan hyväksytyä talousarvion käsittelyn yhteydessä liikelaitoksen keskeiset palvelu- ja muut toimintatavoitteet. Koska tässä pykälässä tarkoitettujen yhteiskunnallisten velvoitteiden noudattaminen perustuisi suoraan lakiin eikä erikseen tehtävään tilaukseen tai toimeksiantoon, otettaisiin velvoitteiden vaikutukset huomioon Metsähallituksen tuloista alentavana tekijänä palvelu- ja muiden toimintatavoitteiden asettamisen yhteydessä.

Metsähallituksen liiketoiminnan ja muiden tehtävien sekä tässä pykälässä ehdotettujen yhteiskunnallisten velvoitteiden yhteensovittaminen edellyttää, että velvoitteiden merkitystä tarkastellaan säännönmukaisesti osana asianomaisten ministeriöiden ja Metsähallituksen välistä tulos- ja muuta omistajaohjausta. Metsähallituksen sisällä velvoitteet olisi otettava huomioon toiminnan kokonaisuunnittelussa, johon sidosryhmille ja kansalaisille on varattava mahdollisuus osallistua. Toiminnan suunnittelun ja velvoitteiden käsittelyn yhteydessä on huolehdittava lakisääteisistä neuvottelu- ja kuulemisvelvoitteista.

Vaikka asiasta ei otettaisi nimenomaista säännöstä lakiin, edellyttää tässä pykälässä säädettyjen yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottaminen velvoitteiden vaikutusten arvioinnin järjestämistä siten, että velvoitteiden taloudelliset vaikutukset ovat selvästi todettavissa. Tarkoituksena on, että Metsähallituksessa kehitetään ja käytetään taloudellista, ekologista ja sosiaalista kestävyyttä kuvaavia mittareita vaikutusten arvioimiseksi siten kuin siitä palvelu- ja muiden toimintatavoitteiden asettamisen yhteydessä päätetään. Tarkoituksena on, että tässä pykälässä tarkoitettujen yhteiskunnallisten velvoitteiden taloudellisia vaikutuksia käsitel-

lään tarvittavalla tavalla Metsähallituksen toimintakertomuksessa.

5 §. *Muut yhteiskunnalliset velvoitteet.* Pykälässä säädettäisiin sellaisista 2 §:n 2 momentissa tarkoitetuista yhteiskunnallisista velvoitteista, joista aiheutuva taloudellinen rasitus korvattaisiin Metsähallitukselle talousarvioon otettavalla määrärahalta. Tarkoituksena on, että määräraha kattaisi kaiken sen haitan, joka velvoitteiden täyttämisestä Metsähallituksen liiketoiminnalle aiheutuu.

Uusina lakiin perustuvina velvoitteina Metsähallituksen tulisi ottaa huomioon tutkimuksen ja opetuksen sekä puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen maankäytön tarpeet. Puolustusvoimien maankäytön tarpeet, jotka ovat tässä pykälässä tarkoitettuista maankäytöstä laajin, tarkoittavat lähinnä alueiden käyttöä harjoitus- ja ampuma-alueiksi niihin liittyvine suojavyöhykkeineen sekä kasarmi- ja varikkoalueita. Tutkimuksen ja opetuksen tarpeet liittyisivät lähinnä metsätalouteen ja luonnonsuojeluun sekä riista-, kala- ja porotalouteen. Uusiutuvien luonnonvarojen ohella säännöksen velvoitteilla tarkoitettaisiin geologisen tutkimuksen ja geologisen varannon selvittämiseen ja hyödyntämiseen liittyviä tutkimustarpeita.

Asiallisesti velvoitteet eivät olisi uusia, sillä Metsähallituksen hallinnassa olevia valtion alueita on käytetty tutkimus- ja opetustoimintaan jo vanhastaan Metsähallituksen ja toiminnasta vastaavien viranomaisten ja laitosten välisin sopimuksin. Sama koskee Metsähallituksen alueiden käyttöä puolustuslaitoksen ja rajavartiolaitoksen tarpeisiin. Koska puolustusvoimilla ei ole tarvittavia omia alueita eikä omaa maanhallinta- ja hankintaorganisaatiota, Metsähallitus hankkii ensisijaisesti puolustusvoimien tarpeisiin maa-alueita noin 1,7 miljoonalla eurolla vuodessa. Vuosittaisesta maanhankintatavoitteesta on sovittu tulohajauksen yhteydessä puolustushallinnon, maa- ja metsätalousministeriön ja Metsähallituksen välillä. Hankittavat alueet jäävät Metsähallituksen liiketoiminnan omaisuudeksi ja niitä käytetään myös Metsähallituksen liiketoimintaan. Puolustusvoimien ja Metsähallituksen välisessä sopimuksessa on myös sovittu, että puolustusvoimat suorittaa käytössään olevista alueista vuokran, joka on tarkoitettu kattamaan Metsähallituksen liike-

toiminnalle asiasta aiheutuvan menetyksen. Puolustusvoimilla olleiden alueiden hallinnansiirron yhteydessä Metsähallitukselle sovittiin puolustusministeriön, valtiovarainministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön kesken, että puolustusministeriön menokehystä nostettaisiin vuokraa vastaavasti. Näitä periaatteita on tarkoitus jatkaa.

Tässä pykälässä säädettyihin velvoitteisiin liittyvä korvauseriaate olisi uusi ja osa koko esitykseen sisältyvää ristosubventointien purkamista. Sen tarkoituksena on lisätä ulkopuoliseen tilaukseen perustuvaa alueiden käytön taloudellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä parantaa toiminnan läpinäkyvyyttä.

Vastaavasti kuten edellä 4 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetään, tulisi myös tässä pykälässä säädettyjen yhteiskunnallisten velvoitteiden toteuttamiseen liittyviä rikkokohtia säännönmukaisesti tarkastella tulos- ja muun omistajaohjauksen yhteydessä. Siltä osin kuin velvoitteet liittyvät muiden kuin varsinaisten ohjaavien ministeriöiden, maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön, toimintaan, tarkastelu tulisi suorittaa yhteistyössä heidän kanssaan.

6 §. *Julkiset hallintotehtävät.* Pykälässä säädettäisiin Metsähallituksen julkisista hallintotehtävistä. Julkisilla hallintotehtävillä tarkoitettaisiin lähtökohtaisesti samoja tehtäviä kuin voimassa olevan lain mukaisilla viranomaistehtävillä. Lakiehdotuksen lisäksi Metsähallitukselle on annettu julkisia hallintotehtäviä useissa erityislaeissa. Liikelaitoksen muihin kuin liiketoimintatehtäviin viitataan liikelaitoslain 2 §:n 1 momentissa.

Perustuslakiin perustuvalla julkisen hallintotehtävän käsitteellä tarkoitetaan verraten laajaa hallinnollisten tehtävien kokonaisuutta, "johon kuuluu esimerkiksi lakien toimeenpanoon, yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksia, velvollisuuksia ja etuja koskevaan päätöksentekoon sekä julkisten palveluiden tuottamiseen liittyviä tehtäviä". Metsähallitukselle säädetyt julkiset hallintotehtävät säilyisivät esityksessä asiallisesti ennallaan.

Tähän esitykseen perustuvia Metsähallituksen julkisia hallintotehtäviä olisivat luonnonsuojelualueiden hankinta, luonto- ja retkeilypalveluiden tuottaminen, riista- ja kalataloudellisten hankkeiden toteuttaminen, eräval-

vonta sekä metsäpuiden siementen hankintaan ja varmuusvarastointiin ja uittorakenteiden ylläpitoon liittyvät tehtävät.

Luonto- ja retkeilypalveluja olisivat muun muassa talousarviossa osoitetulla rahoituksella toteutettavat retkeilyreittien ja retkeilyyn liittyvän palveluvarustuksen rakentaminen ja ylläpito.

Riista- ja kalataloudellisilla hankkeilla tarkoitettaisiin talousarviossa osoitetulla rahoituksella toteutettavia kala- ja riistakannan hoitoon liittyviä hankkeita. Kuluvana vuonna näitä ovat muun muassa metsäpeurakannan vakiinnuttamiseen liittyvät tehtävät sekä Lokan ja Porttipahdan tekoaltaiden kalavesien yleishyödyllinen hoito.

Metsäpuiden siementen hankintaan ja varmuusvarastointiin liittyvillä tehtävillä tarkoitettaisiin talousarviossa suoritettavaa metsäpuiden siementen hankintaa ja varmuusvarastointia Pohjois-Suomen alueella, jossa metsäpuiden siemenhuolto perustuu harvoihin toistuvien luontaisten siemensatojen tehokkaaseen hyödyntämiseen. Tehtävä ei koskisi siemenviljelyksillä tapahtuvaa metsäpuiden siementuotantoa, joka tapahtuu kilpailluilla markkinoilla.

Erävalvonnalla tarkoitettaisiin lakien noudattamisen valvontaa laajoilla ja usein vaikeasti saavutettavilla Metsähallituksen alueilla. Erävalvonnasta säädettäisiin lähemmin lakiehdotuksen 10 §:ssä.

Erytislaeissa metsähallitukselle on säädetty lukuisia julkisia hallintotehtäviä. Metsähallitus hoitaa luonnonsuojelulakien nojalla perustettuja luonnonsuojelualueita. Luonnonsuojelulain nojalla Metsähallitus antaa luonnonsuojelualueille ja ulkoilulain nojalla valtion retkeilyalueille järjestyssäännöt. Erämaalain nojalla Metsähallitus laatii erämaille hoito- ja käyttösuunnitelman, jonka ympäristöministeriö vahvistaa. Kolttalain 55 §:n mukaan Metsähallituksen Ylä-Lapin luonnonsuojelualue toimii yhtenä lain täytäntöönpanoviranomaisena. Vesilain mukaiset tehtävät ovat uiton lopettamiseen liittyviä hallintotehtäviä.

Metsähallitus tekee luonnonsuojelulain nojalla luonnonsuojelualueiden käyttöön liittyviä yksittäisiä hallintopäätöksiä, jotka koskevat muun muassa liikkumisrajoituksia ja poikkeuksien myöntämistä alueiden rauhoi-

tussäännöksistä.

Muita julkisia hallintotehtäviä Metsähallitukselle kuuluu kolttalain, kalastuslain, maastoliikennelain, metsästyslain, oikeudesta yleisiin vesialueisiin annetun lain, porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain, poronhoitolain sekä vesilain säännösten nojalla. Tehtävät koskevat Metsähallituksen hallinnassa olevien valtion alueiden käytön yleistä valvontaa sekä yksittäisten hallintopäätösten tekemistä luontaiselinkeinojen harjoittajille, kolttille sekä eräiden Lapin ja Oulun läänien kuntien muille asukkaille lain nojalla kuuluvista erityisoikeuksista Metsähallituksen alueiden käyttöön porotalouden ja muiden luontaiselinkeinojen harjoittamista varten.

7 §. *Julkisten hallintotehtävien rahoitus.* Pykälässä säädettäisiin Metsähallitukselle kuuluvien julkisten hallintotehtävien rahoituksesta. Pykälän mukaan Metsähallituksen julkisista hallintotehtävistä aiheutuvat menot rahoitettaisiin kokonaisuudessaan niin sanotun bruttobudjetoitiperiaatteen mukaisesti valtion talousarvioon otetuilla määrärahoilla ja rahoitukseen nykyisin sisältyvät ristisubventoinnit purettaisiin. Kysymys olisi valtion talousarviossa myönnettävästä määrärahoituksesta, johon sovellettaisiin valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) ja asetuksen (143/1992) säännöksiä. Rahoitukseen voitaisiin lisäksi käyttää tehtävien hoidosta saatavia vähäisiä tuloja. Näitä kertyisi lähinnä suojelualueilla suojelun tarkoitusta vaarantamatta tapahtuvasta kämppien vuokrauksesta ja niihin liittyvistä polttopuu- ja jätehuoltokorvauksista sekä kalastusluvista.

Bruttobudjetointiin siirtyminen ei tarkoittaisi, että luonnonsuojelualueiden hankintaan, jossa päävastuu on alueellisilla ympäristökeskuksilla, ei saisi käyttää valtion kiinteistövarallisuutta, vaan entistä käytäntöä olisi tarkoitus jatkaa tehtyjen periaatepäätösten mukaisesti. Hankinnat kohdistuisivat lähinnä valtioneuvoston päättämiin luonnonsuojeluohjelmiin, Natura-2000 verkostoon ja METSO-toimenpideohjelmaan kuuluviin alueisiin. Bruttobudjetointi merkitsi kuitenkin sitä, että hankintaan vaihtomaina käytetyn kiinteistövarallisuuden arvo ja myyntitulot käsiteltäisiin valtion talousarviossa tuloina ja niitä vastaava määräraha osoitettaisiin ympäristöministeriön pääluokkaan luonnon-

suojelualueiden hankintaan.

Rahoitettaviin menoihin kuuluisivat myös hankintatoiminnasta Metsähallitukselle aiheutuvat kustannukset.

Säännös muuttaisi julkisten hallintotehtävien nykyistä osaksi nettobudjetoinnin mukaisia rahoituskäytäntöä, joka perustuu voimassa olevan lain 5 §:n 2 momentin ja 7 §:n säännöksiin.

Metsähallituksen oikeus käyttää hallinnassaan olevaa valtion kiinteistövarallisuutta säädettävän luonnonsuojelualueiden hankintatehtävän rahoittamiseen perustuisi oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta annetun yleislain (973/2002) säännöksiin.

Lain 4 §:ssä luovuttamisen edellytykset säädetään muun muassa taloudellinen tarkoituksenmukaisuus tai muu erityinen syy sekä se, että ei ole perusteltua syytä pitää kiinteistövarallisuutta valtion omistuksessa. Pykälän 3 momentin mukaan rantavyöhykkeellä sijaitsevaa kiinteää omaisuutta saadaan luovuttaa yksityistä loma-asuntokäyttöä tai lomarakentamista varten vain painavasta syystä. Ranta-alueilla olevien maiden osuus Metsähallituksen kiinteistövarallisuuden käytössä luonnonsuojelualueiden hankintaan on ollut kolmanneksen luokkaa vuosittain. Lain perusteluissa viitataan luonnonsuojelualueiden hankinta eräänä luovuttamisen edellytykset täyttävänä perusteena.

Metsähallituksen hallinnassa olevaa valtion kiinteistövarallisuutta on käytetty luonnonsuojelualueiden hankintaan vuodesta 1994 alkaen. Kiinteistövarallisuuden käytöstä luonnonsuojeluohjelmien hankintaan päätettiin laajamittaisemmin valtioneuvoston talouspoliittisen ministerivaliokunnan luonnonsuojeluohjelmien rahoituksesta 1996 tekemässä päätöksessä ja viimeksi valtioneuvoston 2002 tekemässä periaatepäätöksessä Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman toteuttamisesta (METSO). Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan kiinteistövarallisuuden käyttöä luonnonsuojelualueiden hankintaan jatkettaisiin vuoteen 2014 saakka.

Viime vuosina luonnonsuojelualueiden hankintaan käytetyn valtion kiinteistövarallisuuden arvo on ollut lähes 15 miljoonaa euroa vuodessa.

Liikelaitoslain 13 §:n 1 momentin mukaan

liikelaitoksen on pidettävä liiketoimintaan kuulumattomasta toiminnastaan erillistä kirjanpitoa ja laadittava siitä erillinen tilinpäätös. Säännös on omiaan turvaamaan Metsähallituksen toiminnan läpinäkyvyyttä julkisten hallintotehtävien hoidossa.

8 §. *Julkisten hallintotehtävien organisointi*. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Metsähallitukselle kuuluvien julkisten hallintotehtävien hoidon järjestämisestä. Pykälän mukaan julkiset hallintotehtävät organisoitaisiin liiketoiminnasta erilliseksi yksiköksi, julkisten hallintotehtävien yksiköksi, jonka päällikkönä toimisi luontopalvelujohtaja. Luontopalvelujohtajan nimittämisestä ja irtisanomisesta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella säädettäisiin myös luontopalvelujohtajan kelpoisuusehdoista.

Pykälän 2 momentin mukaan luontopalvelujohtaja hoitaisi maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön ohjauksessa ja valvonnassa ne julkisiin hallintotehtäviin liittyvät tehtävät, jotka eivät tämän lain mukaan kuuluisi hallitukselle ja toimitusjohtajalle. Hallituksen ja toimitusjohtajan toimivallasta säädettäisiin lakiehdotuksen 10 §:ssä. Luontopalvelujohtaja hyväksyisi ja allekirjoitaisi hallituksen ohella liikelaitoslain 13 §:n 1 momentissa tarkoitetun erillisen tilinpäätöksen.

Metsähallituksen nykyiset luonnonsuojeluyksikkö ja viranomaisyksikkö yhdistettäisiin. Yhdistäminen olisi luonteeltaan hallinnollinen ja merkitsisi ainoastaan julkisten hallintotehtävien hoidon yksinkertaistamista Metsähallituksessa. Ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön tehtävät eivät muuttuisi. Ympäristöministeriö vastaisi edelleen tässä laissa tarkoitettujen luonnonsuojelua koskevien asioiden ohjauksesta ja valvonnasta sekä niihin liittyvän talousarvion valmistelusta ja maa- ja metsätalousministeriö kalastukseen, metsästyksen ja riistanhoitoon sekä porotalouteen liittyvistä vastaavista tehtävistä.

9 §. *Julkisten hallintotehtävien ratkaisuvallta*. Pykälän 1 momentin mukaan julkisiin hallintotehtäviin liittyvät hallintoasiat ratkaisisi sanotun yksikön päällikkönä toimiva luontopalvelujohtaja. Ratkaisuvalltaan kuuluisivat myös julkisten hallintotehtävien yksikköä koskevat viranomaisasiat, muun mu-

assa virkamiesten nimittämistä, palkkausta ja kurinpitoa koskevat asiat. Ratkaisuvallalta tarkoittaisi varsinaisen päätöksenteon ohella asioiden esittelyä ja valmistelua päätöksentekoa varten sekä toiminnan valvonnan järjestämistä. Nämä asiat eivät kuuluisi hallituksen ja toimitusjohtajan toimivaltaan. Organisointi vastaisi nykytilannetta siten muutettuna, että voimassa olevan lain mukaan erilliset luonnonsuojeluyksikkö ja viranomaisyksikkö yhdistettäisiin yhdeksi yksiköksi.

Ratkaisuvallalta koskisi Metsähallituksen päätettäväksi luonnonsuojelulain nojalla kuuluvaa luonnonsuojelualueen järjestyssäännön vahvistamista ja luonnonsuojelualueisiin liittyviä yksittäisiä hallintopäätöksiä, kuten liikumisrajoituksia, poikkeuksia rauhoitussäännöksistä ja porojen laiduntamisen rajoittamista, valtion retkeilyalueelle ulkoilulain nojalla annettavaa järjestyssääntöä sekä sellaisia yksittäisiä hallintoasioita, jotka lakiehdotuksen 6 §:n 2 kohdassa mainituilla laeilla on annettu Metsähallituksen päätettäväksi.

Nämä hallintopäätökset koskevat muun muassa Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnassa vakinaisesti asuvalle kalastuslain 12 §:n nojalla mukaan kuuluvaa korvauksesta kalastusoikeutta valtion vesialueella, kolttalain nojalla kolttille myönnettäviä lupia ja suostumuksia sekä porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain ja poronhoitolain mukaisia lupia valtion maa- ja vesiomaisuuden käyttämiseen, muun muassa kalastusta, metsästystä tai porotaloutta palvelevan tukikohdan sijoittamiseen ja porojen erotusaidan rakentamiseen Metsähallituksen hallinnassa olevalle valtion maalle, poltto-, rakennus- sekä muun kotitarvepuun ottaminen. Ratkaisuvallalta koskisi myös muita 6 §:ssä tarkoitettuihin tehtäviin liittyviä hallintoasioita.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettuna yksittäisenä hallintopäätöksenä ei pidettäisi Metsähallituksen maanhaltijana antamaa lupaa hallinnassa olevan valtion alueen käyttämiseen metsästykseseen, lupaa, jonka Metsähallitus antaa kalastuslain nojalla kalastuksen harjoittamiseen sen hallinnoimilla valtion vesialueilla lukuun ottamatta edellä mainittuja kalastuslain 12 §:ssä tarkoitettuja kalastuslupia, eikä myöskään maastoliikennelain nojalla annettavaa lupaa moottorikäyttöisellä ajoneuvolla liikkumiseen Metsähallituksen hal-

linnassa olevalla valtion alueella. Oikeudellisesti mielessä kalastus- ja metsästyslupa sekä maastoliikennelupa olisivat rinnastettavissa yksityiselle maanomistajalle kalastus-, metsästys- ja maastoliikennelakien mukaan kuuluvaan oikeuteen päättää omistamansa alueen käyttämisestä. Metsähallituksessa luvat kuuluisivat liiketoiminnan tehtäviin. Luvat eivät olisi muutoksenhakukelpoisia hallintopäätöksiä.

Säännöksellä selvennettäisiin korkeimman hallinto-oikeuden antamaan päätökseen (KHO 27.10.1997 taltio 2704) perustuvaa laintulkintaa, jossa Metsähallituksen antamat metsästysluvat katsottiin hallintopäätöksiksi. Maastoliikenneluvan osalta oikeuskansleri on ratkaisussaan (523/1/01) kiinnittänyt huomiota luvan oikeudellisen luonteen tulkinanvaraisuuteen.

Säännöksellä ei puututtaisi siihen, mitä metsästyslain 6 luvussa ja metsästysasetuksessa (666/1993) säädetään metsästyksen järjestämisestä valtion alueella eikä siihen, mitä metsästyslain 7 §:ssä säädetään metsästyksessä yleisellä vesialueella ja 8 §:ssä kuntalaisten vapaasta metsästysoikeudesta. Nämä säännökset koskisivat Metsähallitusta entiseen tapaan sen antaessa omistajahallintaan perustuvia lupia hallinnassaan olevien valtion alueiden käyttämiseen metsästykseseen.

Pykälän 2 momentin mukaan luontopalvelujohtaja saisi siirtää hänelle kuuluvan ratkaisuvallan luonnonsuojelualueiden ja valtion retkeilyalueiden järjestyssääntöjen vahvistamista lukuun ottamatta Metsähallituksen muulle virkamiehelle. Ratkaisuvallan siirtomahdollisuus olisi perusteltua päätösten luonteen ja niissä vaadittavan paikallistunteumuksen vuoksi. Siirtopäätös olisi tehtävä kirjallisesti nimetylle henkilölle ja siinä olisi täsmällisesti määriteltävä, mitä asioita se koskee.

Julkisten hallintotehtävien hoitoa koskevat yleiset menettelysäädökset koskevat myös liikelaitoksia siten kun niiden soveltamisalaa koskevissa säännöksissä säädetään. Tämän vuoksi asiasta ei ole tarpeellista ottaa lakiehdotukseen omaa säännöstä. Sanottu koskee hallintolakia (434/2003), kielilakia (423/2003), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) ja saamen kielilakia (1086/2003).

10 §. *Julkisten hallintotehtävien ohjaus ja valvonta.* Liikelaitoksen toiminnan ohjausta koskevat säännökset sisältyvät liikelaitoslakiin. Koska ne koskevat ainoastaan liiketoimintaa, ehdotetaan pykälään otettaviksi säännökset Metsähallitukselle kuuluvien julkisten hallintotehtävien ohjauksesta ja valvonnasta.

Pykälän 1 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö ohjaavat ja valvoisivat toimialojensa osalta julkisten hallintotehtävien hoitoa Metsähallituksessa. Ohjaus tapahtuisi lähinnä tulos- ja muun omistajaohjauksen sekä toiminta- ja taloussuunnitelmien ja talousarvion valmistelun kautta ottaen huomioon, mitä valtion talousarviosta annetussa laissa ja asetuksessa säädetään. Ohjaukseen liittyisi lisäksi julkisia hallintotehtäviä hoitavan yksikön päällikön nimitys- ja irtisanomismääräysten sekä häntä koskevien muiden virkamiesoikeudellisten asioiden kuuluminen ministeriötasolle.

Valvonta puolestaan tarkoittaisi sitä, että edellä mainittujen ministeriöiden tulisi toimialansa osalta seurata Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoidon tehokkuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä valvoa toiminnan lainmukaisuutta ja käsitellä ylempänä viranomaisena siihen liittyviä kanteluita.

Metsähallituskokonaisuuden tehokkaan ja tarkoituksenmukaisen toiminnan turvaamiseksi sekä tehtäväkokonaisuudesta saatavien synergiaetujen hyödyntämiseksi olisi tärkeää, että hallitus ja toimitusjohtaja osallistuvat yleisellä tasolla julkisten hallintotehtävien ohjaukseen ja valvontaan.

Pykälän 2 momentin mukaan Metsähallituksen hallitus hoitaisi julkisten hallintotehtävien osalta niitä tehtäviä, joista säädetään liikelaitoslain 10 §:n 1 momentissa ja 2 momentin 1, 2, ja 7 kohdassa. Säännösten mukaan hallitus muun muassa ohjaa ja valvoo liikelaitoksen toimintaa, huolehtii sen hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä erityisesti siitä, että liikelaitos toimii eduskunnan ja muiden viranomaisten päätösten mukaisesti sekä että liikelaitoksen kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty.

Edellä tarkoitettujen ohjaus- ja valvontatehtävien osalta hallituksen toimivaltaa täsmennettäisiin lakiehdotuksessa siten, että toimivalta

koskisi ainoastaan julkisten hallintotehtävien yleistä ohjausta ja valvontaa. Tarkoituksena on, että hallitus tältä osin lähinnä seuraisi, että toiminta on asianmukaisesti järjestetty eikä että se sujuu lakien ja tehtyjen päätösten mukaisesti.

Liikelaitoslain mukaan hallitus tekee myös esityksen liikelaitoksen talousarvioehdotukseksi ja seuraavan vuoden palvelutavoitteiksi päättää toiminnan kehittämisen linjauksista sekä laatii liikelaitoksen tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen. Lakiehdotuksen mukaan hallitus päättäisi sanotuista asioista saatuaan niistä julkisten hallintotehtävien yksikön esityksen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin julkisiin hallintotehtäviin liittyvistä toimitusjohtajan tehtävistä. Sanotun lainkohdan mukaan toimitusjohtaja muun muassa johtaa ja kehittää liikelaitoksen toimintaa, huolehtii siitä, että kirjanpito ja varainhoito ovat lainmukaisesti järjestetyt. Lakiehdotuksen mukaan toimitusjohtaja johtaisi julkisten hallintotehtävien hoitoa asianomaisten ministeriöiden ja hallituksen ohjauksen puitteissa yleisellä tasolla.

11 §. *Erävalvonta.* Pykälässä säädettäisiin eräiden Metsähallituksen virkamiesten oikeudesta suorittaa pykälässä mainittujen lakien noudattamisen valvontaa Metsähallituksen hallinnassa olevilla valtion alueilla. Pykälän 1 momentissa tarkoitettuina erävalvojina saisivat toimia sellaiset Metsähallituksen virkamiehet, joille sisäasianministeriö on myöntänyt poliisilain (493/1995) 8 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen erityisten poliisivaltuudet ja oikeuden esitutkintalain (449/1987) 44 §:ssä tarkoitettujen suppean esitutkinnan toimittamiseen laissa mainituissa säännöksissä tarkoitetuissa tapauksissa. Valtuudet olisivat henkilökohtaisia ja tarkoitus on, että niitä koskevassa sisäasianministeriön päätöksessä aina yksilöidysti nimettäisiin ne poliisilaissa säädettyjä toimivaltuudet, joita päätös koskee.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tyhjentävästi näistä laissa rangaistaviksi säädettyistä teoista, joita erävalvonta koskisi. Valtuudet voitaisiin myöntää vain sellaisille Metsähallituksen palveluksessa oleville virkamiehille, joiden toimenkuvaan kuuluisi muun muassa metsästyksen, kalastuksen, maastoliikenteeseen, luonnonsuojeluun ja näihin toimin-

toihin läheisesti liittyvien lakien valvontatehtäviä. Tehtäviä hoitavien virkamiesten kelpoisuusvaatimuksista on tarkoitus säätää Metsähallituksesta annettavalla valtioneuvoston asetuksella ottaen huomioon tehtävien luonteesta aiheutuvat erityiset vaatimukset. Tehtävä ei olisi uusi, vaikka voimassa olevassa laissa ei ole siitä säännöksiä. Erävalvontaa nykyisin hoitavista henkilöistä osa on poliisikoulutuksen saaneita.

Laajoja tutkintatoimenpiteitä edellyttävän esitutkinnan antamista Metsähallituksen virkamiehelle ei voida pitää tarkoituksenmukaisena. Tämän vuoksi pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että Metsähallituksen asiana olisi tällaisissa tapauksissa huolehtia vain esitutkinnan toimittamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä kuten epäillyn henkilöllisyyden selvittämisestä, tapahtumien kulun kartoittamisesta, mahdollisten todistajien selville saamisesta ja muista niiden kaltaisista toimenpiteistä, jotka paikanpäällä tehtyinä helpottaisivat poliisille kuuluvan esitutkinnan toimittamista sekä asian siirtämisestä asianomaisen esitutkintaviranomaisen tehtäväksi. Metsähallituksen tutkintavaltuuksiin ei myöskään kuuluisi henkilön kutsuminen erikseen pidettävään kuulusteluun, vaan tällaisessa tapauksessa, kuten rikosepäilyn yhteydessä muutenkin asia olisi viipymättä siirrettävä toimivaltaiselle tutkintaviranomaiselle.

Erävalvontatehtävän poikkeuksellisen luonteen vuoksi on tärkeää, että tehtävään kuuluvia toimivaltuuksia tarkoin muidetaan ja että tulkinnanvaraisissa tapauksissa asia aina siirretään poliisiviranomaiselle. Tehtävän hoidon valvontaan on kiinnitettävä erityistä huomiota sekä Metsähallituksen sisällä että ohjaavan ministeriön toiminnassa.

12 §. *Vastuu julkisten hallintotehtävien hoidossa.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi selvyiden vuoksi säännös Metsähallituksen julkisia hallintotehtäviä hoidettaessa aiheutuneen vahingon korvaamista koskevasta vastuusta. Pykälän mukaan vastuusta olisi voimassa, mitä virkavastuulla aiheutuneen vahingon korvaamisesta erikseen säädetään.

Perustuslain 118 §:n mukaan virkamies vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta. Vastuu kattaa myös päätökset, joita hän on monijäsenisen toimielimen jäsenenä kannat-

anut. Esittelijä vastaa siitä, mitä hänen esittelystään on päätetty, jollei hän ole jättänyt päätökseen eriävää mielipidettä. Eriksen säätämällä viitattaisiin lisäksi valtion virkamieslain (750/1994) 64 §:n säännökseen, jonka 2 momentissa on virkamiehen vastuuta rajoittavia säännöksiä työtaiistelutoimenpiteiden yhteydessä sekä vahingonkorvauslain (412/1974) virkamiesten vastuuta koskeviin säännöksiin. Ehdotettu säännös koskisi paitsi Metsähallituksen virkamiehiä myös Metsähallituksen hallitusta ja toimitusjohtajaa näiden hoitaessa tehtäviinsä kuuluvia julkisia hallintotehtäviä.

13 §. *Muutoksenhaku.* Pykälän mukaan muutoksenhaku Metsähallituksen päätöksiin säilyisi ennallaan. Luonnonsuojelulain 61 §:n 2 momentin nojalla luonnonsuojelulain mukaisesta Metsähallituksen päätöksestä saa valittaa toimivaltaiseen hallinto-oikeuteen. Näitä päätöksiä olisivat muun muassa luonnonsuojelun alueen järjestyssäännön antaminen (20 §), poikkeusten myöntäminen rauhoitussäännöksistä (15 §) sekä liikkumisrajoituksia (18 §) ja porojen laiduntamista luonnonsuojelun alueella (14.3 §) koskevat Metsähallituksen päätökset. Toimivaltainen hallinto-oikeus määräytyisi hallintolainkäyttölain 12 §:n 2 momentin mukaan. Hallintolainkäyttölain sanotussa momentissa säädetään muun muassa, että sellaisen viranomaisen päätökseen, jonka toimialueena on koko maa, valitus tehdään sille hallinto-oikeudelle, jonka tuomiopiiriin päätös olennaisimmin liittyy sen vuoksi, että tässä tuomiopiirissä sijaitsee pääosa päätöksessä tarkoitettusta alueesta tai kiinteistöstä.

Muusta Metsähallituksen päätöksestä valittaisiin maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annetun lain (1203/1992) 1 momentin mukaan maaseutuelinkeinojen valituslautakuntaan. Näitä päätöksiä olisivat erityisesti lakiehdotuksen 6 §:n 2 kohdassa tarkoitettujen lakien mukaiset hallintopäätökset ja muut 6 §:ssä tarkoitettuihin julkisiin hallintotehtäviin liittyvät päätökset.

Vaikka ehdotuksen mukaista kaksijakoista muutoksenhakujärjestelmää ei voida pitää kaikilta osin tarkoituksenmukaisena, puoltaa sitä maaseutuelinkeinojen valituslautakuntaan suuntautuneiden asioiden osalta niiden omaleimaisuus ja käsittelyn vaatima erityis-

asiantuntemus. Lautakunta käsittelee nykyisin pääosan maaseutuelinkeinoihin liittyvistä muutoksenhakuasioista, joissa sillä on pitkäaikainen kokemus.

Metsähallituksen päätöksiin liittyvän muutoksenhakujärjestelmän kehittäminen olisi tarkoituksenmukaisinta tehdä siinä yhteydessä, kun maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan asema osana tuomioistuinjärjestelmää tulee mahdollisen uudelleenarvioinnin kohteeksi.

Metsähallituksen päätökseen saisi lisäksi hakea muutosta erityislainsäädännön perusteella lakien soveltamisalaan liittyvissä asioissa. Esimerkkeinä näistä voidaan mainita viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki, julkisista hankinnoista annettu laki ja valtion virkamieslaki.

Muuhun kuin hallintoasiaksi katsottavaan Metsähallituksen päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla. Muutosta ei saisi hakea Metsähallituksen liiketoimintaa koskevaan päätökseen eikä päätökseen, jonka Metsähallitus tekee valtion maan haltijana. Valituskelpoisia eivät olisi esimerkiksi puun myyntiä, maan luovutusta, hankintaa ja vuokrausta koskevat päätökset eikä maastoliikennelain mukainen lupa moottorikäyttöisen kulkuneuvon käyttämiseen Metsähallituksen hallinnassa olevilla valtion alueilla. Säännönmukaisen muutoksenhaun piiriin eivät myöskään kuuluisi kalastuslain ja metsästyslain mukaiset yleiset luvat kalastuksen ja metsästyksen harjoittamiseen Metsähallituksen alueilla.

14 §. *Julkisten hallintotehtävien omaisuus.* Metsähallituksella on liiketoiminnan lisäksi merkittäviä muita tehtäviä, julkisia hallintotehtäviä, joihin viitataan liikelaitoslain 2 §:n 1 momentissa ja näiden tehtävien hoitamiseksi tarpeellista omaisuutta.

Liikelaitoslain 14 §:n mukaan liikelaitoksen aloittaessa toimintansa valtioneuvosto päättää eduskunnan valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä antaman valtuutuksen nojalla liikelaitoksen hallintaan siirrettävästä valtion omaisuudesta sekä siitä, mikä osa omaisuudesta merkitään liikelaitoksen voiton tuloutuksen perusteena olevaksi peruspääomaksi, muuksi omaksi pääomaksi tai lainahdoin annetuksi.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin julkis-

ten hallintotehtävien omaisuuden käsitteestä. Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien omaisuuden ytimen muodostaisivat luonnonsuojelualueet, kansallispuistot ja erämaa-alueet. Julkisten hallintotehtävien omaisuuden kuuluisivat edelleen luonnonsuojelulain 29 §:ssä tarkoitettavat suojeltavat luontotyypit ja 47 §:ssä tarkoitettujen erityisesti suojeltavien lajien esiintymispaikat sen jälkeen, kun alueellinen ympäristökeskus on lain 30 §:n ja 47 §:n nojalla tekemällään päätöksellä määrännyt alueiden rajat ja antanut päätöksen tiedoksi alueiden omistajille ja haltijoille.

Julkisten hallintotehtävien omaisuuteen kuuluisivat lisäksi valtioneuvoston vahvistamiin luonnonsuojelulain nojalla toteutettaviin suojeleuhjelmiin kuuluvat alueet, Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa suojeleuhjelmit tarkoitetut alueet, vahvistetuissa kaavoissa suojelualueiksi varatut alueet ja suojeleuhjelmiin hankitut alueet sekä muu Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoidon kannalta tarpeellinen omaisuus, josta Metsähallituksen tasetta koskevassa valtioneuvoston päätöksessä päätetään.

Julkisten hallintotehtävien omaisuus kuuluisi Metsähallituksen muuhun omaan pääomaan, jolla ei ole tuottovaatimusta. Liikelaitoslain 4 §:n 3 momentin mukaan muu oma pääoma voidaan siirtää tuottovaateen alaiseen peruspääomaan. Peruspääoman muutoksista päättää liikelaitoslain 14 §:n 2 momentin mukaan eduskunta. Peruspääoman muutokset eivät olisi mahdollisia eduskunnan yksittäisellä päätöksellä, vaan edellyttäisivät lisäksi suojelualueita koskevien lakien ja suojeleuhjelmia koskevien valtioneuvoston päätösten muuttamista. Edellä todettu turvaisi, ettei julkisten hallintotehtävien omaisuuteen kuuluville lakisääteisille suojelualueille ja muille suojeleuhjelmiin varatuille alueille aseteta tuottovaatimusta myöskään liikelaitoksessa.

Ehdotettu säännös vastaisi asiallisesti voimassa olevan lain 6 §:ssä ja asetuksen 8 §:ssä säädettyä.

15 §. *Hinnoittelu.* Pykälä sisältäisi Metsähallituksen tuotteiden ja palveluiden hinnoittelua koskevat pääsäännökset. Lisäksi useaan erityislakiin sisältyy tuotteiden maksuttomuutta koskevia säännöksiä. Tällä säännöksellä ei ole tarkoitus puuttua näihin säännöksiin.

Pykälän 1 momentin mukaan Metsähallituksen liiketoiminnan suoritteet ja palvelut hinnoiteltaisiin pääsääntöisesti liiketaloudellisin periaattein. Liiketaloudellinen hinnoittelu koskisi ennen kaikkea talousmetsien hoitoa ja käyttöä sekä valtaosaa muistakin liiketoimintamuodossa tuotetuista suoritteista ja palveluista. Tämä liikelaitoslaista jo ilmenevä periaate otettaisiin lakiin sen vuoksi, että Metsähallituksen hinnoitteluperiaatteet ilmenisivät mahdollisimman kattavasti samasta säännöksestä voimassa olevan lain tapaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin liiketaloudellisen hinnoittelun periaatteesta tehtävistä poikkeuksista.

Momentin 1 kohdan mukaan Kemin, Rovaniemen ja Tornion kaupungin asukkailla olisi oikeus metsästää Metsähallituksen osoittamilla alueilla omakustannushintaa vastaavalla maksulla, jos se on liiketaloudellista hintaa alempi. Säännös vastaisi Metsähallituksesta annetussa asetuksessa (1525/1993) olevaa 9 §:n 1 momentin 1 kohdan säännöstä, joka on otettu asetukseen metsästyslain 8 §:n säännöksen perusteella. Sanotun metsästyslain säännöksen mukaan henkilöllä, jonka kotipaikka on Lapin lääniin kuuluvassa kunnassa tai Kajaanin, Hyrynsalmen, Kuhmon, Kuusamon, Paltamon, Pudasjärven, Puolangan, Ristijärven, Sotkamon, Suomussalmen, Taivalkosken, Vaalan tai Vuolijoen kunnassa, on oikeus metsästää kotikunnassaan valtion omistamilla mailla. Asetuksella Kemin, Rovaniemen ja Tornion kaupunkien asukkaat on saatettu muiden Pohjois-Suomen kuntien asukkaiden kanssa yhdenvertaiseen asemaan ottaen huomioon, että sanottujen kaupunkien alueilla ei ole metsästykseseen soveltuvia valtion maita. Tarkoituksena ei ole, että säännöksellä puututtaisiin siihen, mitä metsästyslaissa ja metsästysasetuksessa metsästyksestä muuten säädetään. Esimerkiksi hirvieläinten metsästykseseen tarvittaisiin edelleen riistainhoitopiirin lupa ja karhun metsästys voisi tapahtua vain sitä koskevan kiintiömenettelyn puitteissa.

Perustuslain mukaisen kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun vaatimuksen voidaan katsoa edellyttävän, että Pohjois-Suomessa asuvia kansalaisia kohdellaan esillä olevassa asiassa tasa-arvoisesti. Vapaa metsästysoikeus valtion maa- ja vesialueilla on Pohjois-

Suomen asukkaille perinteisesti tärkeä vapaa-ajan harrastusmuoto ja virkistätymistapa. Nykykäytännön jatkaminen olisi siksi perusteltua.

Pykälän 2 momentin 2 kohdassa säädettäisiin kuntalaisen oikeudesta käyttää kotikuntaansa kuuluvaa Metsähallituksen aluetta maksutta maastoliikennelain mukaiseen maastoliikenteeseen.

Maastoliikennelain tarkoituksena on ehkäistä haittoja, joita luonnolle tai muulle ympäristölle, luontaiselinkeinolle, yleiselle virkistyskäytölle tai muulle yleiselle edulle taikka yksityiselle edulle aiheutuu moottorikäyttöisen ajoneuvon käyttämisestä maastossa ja moottorikelkkailureiteillä, sekä edistää liikenneturvallisuutta. Haittojen ehkäisemiseksi ja liikenneturvallisuuden edistämiseksi on noudatettava myös, mitä muualla laissa säädetään. Luvan moottorikäyttöisen ajoneuvon käyttämiseen maastossa antaa maan omistaja tai haltija.

Ehdotettu säännös koskisi kaikkia Suomen kuntien alueita, joissa on Metsähallituksen hallinnassa olevia valtion maita. Sillä olisi merkitystä erityisesti vapaassa moottorikelkkareittien käytössä. Säännöksen merkitys korostuisi Lapin ja Itä-Suomen alueilla, joissa valtion maanomistus on laajinta ja etäisyydet pitkiä.

Säännös vastaisi Metsähallituksesta annetussa asetuksessa nykyisin olevaa 9 §:n 2 momentin 9 kohdan säännöstä.

Edellä tarkoitetut poikkeussäännökset siirrettäisiin lainsäädännön alaan kuuluvina asetuksesta lakiin.

Niiden taloudellinen vaikutus Metsähallituksen tulokseen olisi niin vähäinen, ettei siitä aiheutuvan erillisen määrärahan ottaminen talousarvioon olisi tarkoituksenmukaista. Tarkoituksena kuitenkin on, että Metsähallitus seuraa 1 momentissa tarkoitetun hinnoittelun taloudellisia vaikutuksia ja raportoi niistä tarvittavalla tavalla toimintakertomuksessa.

Pykälän 3 momentin mukaan Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin liittyvien suoritteiden maksullisuuden, päätöksenteon ja muutoksenhaun osalta noudatettaisiin, mitä valtion maksuperustelaisissa säädetään. Tämän mukaisesti esimerkiksi voimassa olevan asetuksen mukaiset yleinen neuvonta, opas-

tus ja tiedotus, mikäli siitä aiheutuu vain vähäisiä kustannuksia sekä jokamiehen oikeuteen perustuva Metsähallituksen palveluvarustuksen tavanomainen käyttö, olisivat maksuttomia. Palveluvarustuksen käyttö liike-toiminnan harjoittamiseen, silloin kun on kysymys jokamiehen oikeuden ylittävästä käytöstä, kuuluisi lähtökohtaisesti liikeperiaatteiden mukaisesti hinnoiteltaviin suoritteisiin ottaen huomioon kilpailuoikeudellisten näkökohtien ja yrittäjien tasa-arvoisen kohtelun vaatimukset.

Tässä pykälässä tarkoitetuilla Metsähallituksen suoritteiden ja palvelujen hinnoittelua koskevilla säännöksillä ei olisi vaikutusta siihen, mitä hinnoittelusta muualla säädetään tai, mitä siitä on oikeuden päätöksellä paikallisten oikeuksiin liittyen päätetty tai Metsähallituksen kanssa sovittu. Säännökset eivät vaikuttaisi kolttalain mukaisiin kolttien oikeuksiin, porotalouden- ja luontaiselinkeinojen rahoituslain mukaisiin luontaiselinkeinojen harjoittajien oikeuksiin, poronhoitolaissa säädettyihin oikeuksiin, metsästyslaissa säädettyyn kuntalaisten vapaaseen metsästysoikeuteen eikä metsästysoikeuteen yleisillä vesialueilla eikä myöskään lain 47 §:n 2 momentissa säädettyihin hinnoitteluperiaatteisiin eikä myöskään siihen, mitä kalastuslaissa säädetään Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnassa vakinaisesti asuvalle myönnettävästä korvauksettomasta kalastusoikeudesta Metsähallituksen hallinnassa olevalla vesialueella.

16 §. *Kiinteistövarallisuutta koskeva päätöksenteo*. Pykälässä säädettäisiin eräitä hallinnansiirtoja koskevasta päätöksenteosta. Valtion liikelaitoslain 14 §:n 2 momentin mukaan siirrettäessä omaisuutta valtion talousarviotaloudesta liikelaitoksen hallintaan tai liikelaitoksen hallinnasta valtion talousarviotalouteen on noudatettava samaa menettelyä kuin liikelaitoksen tasetta vahvistettaessa liikelaitoksen aloittaessa toimintaansa. Mainitun liikelaitoslain pykälän 1 momentin mukaan asiasta päättää valtioneuvosto.

Metsähallituksen hallintaan siirretään vuosittain satoja kiinteistöjä. Hallinnansiirtoina tulleet alueet ovat olleet pääasiassa suojelualueita tai suojeluohjelmien toteuttamiseksi tarpeellisia vaihtomaita tai alueita, joista saaduilla varoilla hankitaan suojelualueita. Suo-

jelualueille ei aseteta tuottovaatimusta eikä kyseessä ole sellainen omaisuus, jolla olisi vaikutusta Metsähallituksen peruspääomaan.

Hallinnan siirtojen kohteena olevan omaisuuden joukossa on muun muassa käytöstä poistettuja tukkikämppejä, partio-, sauna- ja talousrakennuksia, ampumaratoja sekä vanhojen rata-alueiden pohjia, joiden arvot ovat alhaisia. Hallinnansiirtopäätöksen on nykyisin tehnyt maa- ja metsätalousministeriö tai ympäristöministeriö hallinnassaan olevien alueiden osalta. Siirrot on toteutettu muun oman pääoman ehdoin.

Metsähallituksen hallintaan siirrettävien alueiden suuren lukumäärän ja usein vähäisen arvon vuoksi pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että siirrettäessä sellaisia yksittäisiä kiinteistövarallisuuden kohteita tai kiinteistövarallisuuden kokonaisuuksia Metsähallituksen hallintaan tai Metsähallitukselta valtion talousarviotalouteen, joiden arvo on enintään viisi miljoonaa euroa, asiaa päättäisi maa- ja metsätalousministeriö tai mikäli kysymys on luonnonsuojelun toteuttamiseen liittyvän kiinteistövarallisuuden siirrosta, ympäristöministeriö. Luonnonsuojelun toteuttamiseen liittyvät kiinteistövarallisuuden hallinnansiirrot olisivat luonnonsuojeluasetuksen 6 §:n 2 momentissa tarkoitettujen alueiden sekä luonnonsuojeluohjelmien toteuttamiseksi tarpeellisten vaihtomaiden hallinnansiirtoja. Siirrot merkittäisiin Metsähallituksen muun oman pääoman lisäykseksi tai vähennykseksi taikka lainaehdoin annetuksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kiinteistövarallisuuden hallinnansiirtoa koskevasta päätöksenteosta silloin, kun siirto tapahtuu Metsähallituksen ja toisen valtion liikelaitoksen välillä. Ehdotuksen mukaan hallinnansiirtoon sovellettaisiin, mitä oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta annetussa laissa (973/2002) säädetään kiinteistövarallisuuden luovuttamisesta. Mainitun lain 6 §:n 1 momentin mukaan asiasta päättää valtioneuvosto. Mikäli kuitenkin luovutettavan varallisuuden käypä hinta on enintään viisi miljoonaa euroa, luovutuksesta päättää sanotun pykälän 2 momentin mukaan liikelaitos.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kiinteistövarallisuuden hankintaa sekä luovutusta

ja vuokraamista koskevan päätösvallan järjestämisestä Metsähallituksessa. Liikelaitoslain 10 §:n 1 momentin 10 kohdan mukaan liikelaitoksen hallitus päättää liikelaitoksen kiinteistövarallisuuden hankkimisesta sekä, sen mukaan kuin oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta annetussa laissa säädetään, valtion maaomaisuuden luovuttamisesta ja vuokraamisesta. Säännöksen perustella Metsähallituksen hallituksen olisi päätettävä jokaisesta yksittäisen kiinteistövarallisuuden hankkimisesta sekä, valtion kiinteistövarallisuuden luovuttamista koskevan lain puitteissa luovuttamisesta ja vuokraamisesta.

Metsähallitus tekee vuosittain lukuisia kiinteistövarallisuuden hankinta-, luovutus- ja vuokraamispäätöksiä. Päätökset kohdistuvat usein vähäarvoisiin alueisiin. Tämän vuoksi ei olisi tarkoituksenmukaista, että asiat aina saatettaisiin hallituksen ratkaistavaksi.

Säännöksessä ehdotetaan hallitukselle annettavaksi valtuus päättää kiinteistövarallisuutta koskevan päätösvallan järjestelystä Metsähallituksessa. Tarkoituksena on, että hallituksen toimivallassa olisivat edelleen kaikki arvoltaan huomattavat kiinteistöasiat sekä asiat, jotka periaatteellisen merkityksensä vuoksi olisi tarkoituksenmukaista päättää Metsähallituksen ylimmässä toimielimessä.

Hallituksen valtuus päätösvallan järjestelyyn koskisi vain asioita, jotka valtion kiinteistövarallisuuden luovuttamista koskevan yleislain nojalla kuuluvat liikelaitoksen toimivaltaan. Lain 6 §:n 3 momentin mukaan liikelaitos voi päättää luovutuksesta, jonka käypä arvo on enintään viisi miljoonaa euroa. Lain 9 §:ssä säädellään liikelaitoksen päättävältäan kuuluvan vuokrausoikeuden edellytykset. Säännöksen mukaan liikelaitos voi itse päättää maaomaisuuden vuokraamisesta, jos vuokrattavan alueen käypä arvo on enintään kymmenen miljoonaa euroa tai vuokrattavan alueen käypä arvo on enintään viisi miljoonaa euroa ja vuokra-aika on enintään 30 vuotta tai jos vuokrauksella ei ole periaatteellisesti huomattavaa merkitystä.

Säännös koskisi myös kiinteistövarallisuuden luovuttamista ja vuokraamista toiselle valtion liikelaitokselle.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan otettavaksi erityissäännös sellaisen omaisuuden

luovuttamisesta, jonka käyttöoikeus on puolustusvoimilla. Säännöksen mukaan luovutusta ei saisi tehdä Metsähallituksen tai maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä ilman puolustusministeriön suostumusta, ellei valtioneuvosto yksittäistapauksessa toisin päättä. Säännöksen tarkoituksena olisi turvata puolustuslaitoksen mahdollisuudet käyttää Metsähallituksen hallinnassa olevia valtion alueita maanpuolustuksen tarpeisiin.

Tarkoituksena on, että tässä pykälässä tarkoitettu kiinteistövarallisuus siirretään suoraan luovuttavan viranomaisen tai laitoksen taseesta Metsähallituksen taseeseen merkittäväksi luovutuksesta päättäneen viranomaisen päätöksen mukaisesti.

17 §. *Vakuudet.* Pykälän 1 momenttiin sisältyisivät säännökset Metsähallituksen vakuudenkäyttöoikeudesta liiketoiminnassaan. Vakuudenkäyttöoikeus ei olisi yleinen, vaan rajoittuisi laissa säädettyihin erityistilanteisiin ja tilanteisiin, joissa vakuuden antaminen perustuisi kilpailuneutraliteetin vaatimuksiin.

Liikelaitoslakiin ei sisälly säännöksiä liikelaitoksen oikeudesta käyttää toimintaansa varten vakuuksia. Tämä johtuu siitä, että valtio viime kädessä vastaa liikelaitoksen toiminnasta. Metsähallituksen toimintaan liittyy kuitenkin eräitä erityistilanteita, joiden vuoksi sille tulisi antaa oikeus vakuuden käyttämiseen.

Nämä erityistilanteet koskevat ensinnäkin maa-aineslain (555/1981) mukaista maa-ainesten ottoa, jossa kunta lupaviranomaisena voi asettaa maa-ainesten ottajalle vakuudenantovelvollisuuden lupaehtojen täyttämisen vakuudeksi. Ehdot voivat koskea muun muassa maa-ainesten ottoalueen rajausta, alueen siistimistä oton jälkeen sekä puuston ja muun kasvillisuuden suojaamista.

Toisen tapausryhmän muodostaisivat vakuudet, joita tilaajalta tai urakoitsijalta edellytetään rakennusurakoiden osapuolten yleisissä sopimusehdoissa. Niissä tarkoitetuissa tilanteissa vakuuksien antamattomuus voisi estää Metsähallitusta osallistumasta tarjouskilpailuihin, mikä rajoittaisi sen mahdollisuuksia liiketoiminnan harjoittamiseen. Julkisyhteisöjen tilaamissa hankinnoissa vakuuden vaatimatta jättäminen voi johtaa julkisista hankinnoista annetun lain mukaiseen kanteeseen tilaajaa kohtaan kilpailijan lain vas-

taisesta suosimisesta.

Kolmantena vakuudenantovaihtoehtona voivat tulla kysymykseen tuotekehityksen myötä tulevat tarpeet. Osallistuminen jalostusprosessiin esimerkiksi maa-aines- ja torttikaupassa aiheuttaa painetta vakuuksien antamiseen sekä tilaajan että toimittajan asemassa.

Pykälän 2 momentin mukaan vakuuksien käyttämisestä ja laadusta voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 3 momentin säännöksen mukaan tässä pykälässä tarkoitettuihin vakuuksiin liittyvistä vastuista vastaisi vain Metsähallitus. Säännöksellä poistettaisiin tältä osin liikelaitoslain 6 §:ään perustuva valtion yleinen vastuu.

18 §. *Henkilöstö.* Pykälässä säädettäisiin Metsähallituksen henkilöstön palvelussuhteen laadusta. Se olisi pääsääntöisesti työsuhteen laadusta. Metsähallituksessa voisi olla myös virkasuhteista henkilöstöä. Virkasuhde tulisi kysymykseen lähinnä vain silloin, kun asianomainen hoitaa julkisia hallintotehtäviä, joihin liittyy julkisen vallan käyttöä. Esi-merkkinä näistä voidaan mainita lakiehdotuksen 8 §:ssä tarkoitettujen julkisia hallintotehtäviä hoitavan yksikön päällikön ja esittelijän tehtävät. Virkasuhde olisi välttämätön myös ehdotuksen 10 §:ssä tarkoitetuissa erävalvontatehtävissä. Valtion virkamieslain mukaan säännökset virkojen perustamisesta, lakkauttamisesta ja muuttamisesta on tarkoitettu annettaviksi virkamiesasetuksella. Jollei viran kelpoisuusehdoista ole säädetty lailla, niistä voidaan virkamieslain mukaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

19 §. *Toimitusjohtajan nimittäminen.* Pykälässä ehdotetaan, että Metsähallituksen toimitusjohtajan nimittäisi ja irtisanoisi valtioneuvosto. Säännös poikkeaisi liikelaitoslain 10 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetyistä, jonka mukaan liikelaitoksen toimitusjohtajan nimittää ja irtisanoi laitoksen hallitus. Säännös vastaisi nyky lakia, jossa Metsähallituksen toimitusjohtajan nimittäminen on säädetty valtioneuvoston asetuksella.

Toimitusjohtajaa koskevan nimittämismallin järjestäminen liikelaitoslaissa säädetyistä poiketen olisi perusteltua Metsähallituksen tehtävien yhteiskunnallisen merkittävyyden vuoksi. Mainitut seikat ovat omiaan koros-

tamaan Metsähallituksen toimintaan kohdistettavan yhteiskuntapoliittisen ohjauksen tarkeyttä.

Liikelaitoslain mukaan laitoksen keskeinen toimielin on laitoksen hallitus, jonka valtioneuvosto nimittää. Mikäli Metsähallituksen toimitusjohtajan nimittäisi Metsähallituksen hallitus, saattaisi sillä olla ohjaavien ministeriöiden toimintaedellytyksiä heikentävää vaikutusta, mikä ei olisi sopusoinnussa liikelaitoslain perustelujen kanssa, joissa korostetaan ohjaavan ministeriön merkitystä. Ohjauksen edellytyksiin voitaisiin osaltaan vaikuttaa toimitusjohtajan nimitystoimivaltaa koskevalla järjestelyllä, ottaen huomioon, että toimitusjohtaja säilyy liikelaitoslain mukaan keskeisenä toimijana liikelaitoksen toiminnan johtamisessa ja kehittämisessä.

Ennen nimitystä maa- ja metsätalousministeriön olisi pyydettävä asiasta luonnonsuojeluun liittyvien asioiden ohjaamisesta vastaava ympäristöministeriön lausunto.

Nimitys- ja irtisanomistoimivallan järjestelyä lukuun ottamatta toimitusjohtajan asema muun muassa hallituksen ohjauksen ja valvonnan alaisena toimielimenä säilyisi liikelaitoslain mukaisena.

20 §. *Neuvottelukunnat.* Pykälässä säädettäisiin Metsähallituksen yhteydessä toimivista alueellisista neuvottelukunnista. Säännös vastaisi pääosin sisällöltään voimassa olevan lain 13 §:ää. Sen sanamuotoa täsmennettäisiin muuttamalla termi "turvaaminen" termiksi "huomioon ottaminen", koska Metsähallituksen toiminnalla tuskin on mahdollista turvata paikallisen väestön asemaa. Neuvottelukuntien tehtäväksi lisättäisiin toimintojen yhteensovittamisen edistäminen.

Neuvottelukunnat säilyisivät erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen alueella paikallisen väestön ja Metsähallituksen välisinä yhteistyöeliminä. Ne antaisivat muun muassa lausuntoja ja tekisivät aloitteita Metsähallituksen toimintaan liittyvistä asioista toimialueensa osalta. Nykyisin neuvottelukuntia on kolme, nimittäin Lapin, Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun sekä Pohjois-Karjalan maakuntien alueilla toimivat neuvottelukunnat.

Säännöksen tarkoituksena olisi osaltaan edistää perustuslain 20 § 2 momentissa tarkoitettua jokaisen mahdollisuutta vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksente-

koon.

Tarkemmat säännökset neuvottelukuntien tehtävistä, kokoonpanosta, toimikaudesta ja asettamisesta annettaisiin valtioneuvoston asetuksella.

21 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälä sisältäisi tavanomaisen lain täytäntöönpanosäännöksen. Tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta annettaisiin valtioneuvoston asetuksella.

22 §. *Voimaantulo.* Pykälä sisältäisi säännökset uuden lain voimaantulosta ja sen johdosta kumottavista säädöksistä. Liikelaitoslain mukaan Metsähallituksesta annettu laki on saatettava sen mukaiseksi viimeistään vuoden 2005 alusta lukien. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005 ja sillä kumottaisiin Metsähallituksesta 17 päivänä joulukuuta 1993 annettu laki (1169/1993) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

23 §. *Siirtymäsäännökset.* Pykälän 1 momentin mukaan kumottavan lain mukaiselle Metsähallitukselle laissa tai asetuksessa säädetyt tai niiden nojalla annetut tehtävät sekä Metsähallitukselle kuuluvat oikeudet ja velvollisuudet siirtyisivät tämän lain mukaiselle Metsähallitukselle. Säännös tarkoittaisi myös sitä, että kolttalain 55 §:ssä ja kolttasetuksen 46 §:ssä Metsähallituksen Ylä-Lapin luonnonhoito-alueelle säädetyt kolttalain täytäntöönpanoon liittyvät tehtävät siirtyvät tämän lain mukaiselle Metsähallitukselle. Käytännössä tämä tarkoittaisi tehtävien siirtymistä Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien yksikölle pois hallinnollisin päätöksin perustetulta Metsähallituksen Ylä-Lapin luonnonhoitoalueelta.

Pykälän 2 momentin mukaan Metsähallituksen toimitusjohtajan virka sekä luonnon-suojeluyksikön ja viranomaisyksikön päälliköiden virat lakkaisivat tämän lain tullessa voimaan ilman irtisanomista.

Pykälän 3 momentin mukaan Metsähallituksen toimitusjohtaja siirtyisi tämän lain tullessa voimaan liikelaitoslain mukaisen Metsähallituksen toimitusjohtajaksi ja luonnon-suojelujohtaja siirtyisi tämän lain mukaisen julkisten hallintotehtävien yksikön päällikönä toimivaan julkisten hallintotehtävien

johtajan virkaan. Lakkautettavan viranomaisyksikön päällikön viran haltija samoin kuin muu virkasuhteinen tai työsopimussuhteinen henkilöstö siirtyisi tämän lain mukaisen Metsähallituksen palvelukseen entisen palvelusuhteen ehtoihin liittyvät oikeudet ja velvollisuudet säilyttäen palvelussuhteen laatua lukuun ottamatta. Valtion virkamieslain 5 §:n 1 momentin mukaan täytettynä oleva virka saadaan siirtää toiseen virastoon vain virkamiehen suostumuksella. Tämän vuoksi pykälässä säädettäisiin, ettei virkojen siirtoon tarvita virkamiehen suostumusta.

Pykälän 4 momentin mukaan kumottavan lain mukainen johtokunta jatkaisi liikelaitolaissa tarkoitettuna Metsähallituksen hallituksena toimikautensa loppuun.

2. Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta annettaisiin valtioneuvoston asetuksella. Asetukseen sisältyisi tarkempia säännöksiä muun muassa hallituksen kokoonpanosta, tehtävistä ja päätöksenteosta, neuvottelukunnista sekä luontopalvelujohtajasta ja eräistä muista Metsähallituksen viroista.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005.

4. Suhde perustuslakiin

Esityksen mukaan Metsähallituksella olisi edelleen julkisia hallintotehtäviä. Koska Metsähallitus on liikelaitos eikä viranomainen, on jäljempänä tarkasteltu, täyttääkö julkisten hallintotehtävien anto sille perustuslaissa säädetyt edellytykset.

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan antaa kuitenkin vain viranomaiselle.

Metsähallituksella esityksen mukaan säilyttäväksi ehdotetut ja muussa lainsäädännös-

sä säädetty julkiset hallintotehtävät voidaan jakaa luonnonsuojeluun liittyviin tehtäviin ja muihin julkisiin hallintotehtäviin.

Luonnonsuojelun julkiset hallintotehtävät

Luonnonsuojeluun liittyvät Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät perustuvat luonnonsuojelulakiin lukuun ottamatta luonnonsuojelualueiden hankintaa, joka annettaisiin Metsähallitukselle tällä esityksellä. Luonnonsuojelulain mukaisista tehtävistä keskeisimpänä voidaan pitää lain 20 §:ään perustuvaa Metsähallituksen oikeutta vahvistaa luonnonsuojelualueelle järjestyssääntö, jossa annetaan alueen luonnonsuojelullisten arvojen säilymisen kannalta tarpeellisia määräyksiä alueella kävijöille, mukaan lukien mahdolliset liikkumisrajoitukset. Luonnonsuojelulain 60 §:n nojalla Metsähallituksen luonnonsuojelusta vastaavalla virkamiehellä on oikeus ottaa haltuunsa metsästys-, keräily- tai muut välineet, joita on käytetty tai ilmeisesti aiotaan käyttää vastoin luonnonsuojelu-alueella noudatettavia säännöksiä tai määräyksiä. Sama haltuunotto-oikeus koskee luonnonsuojelualueelta luvattomasti pyydystettyjä eläimiä ja luvattomasti otettuja kasveja.

Luonnonsuojelutehtävien antamista Metsähallitukselle voidaan pitää kokemuksen perusteella tarkoituksenmukaisena valtion maaja vesiomaisuuden hallintamuotona. Se tarjoaa hyvät lähtökohdat sovittoa yhteen Metsähallituksen hallinnassa olevien valtion alueiden käyttöön kohdistuvat ekologiset, taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset kestävyysvaatimukset koko yhteiskunnan kannalta tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Se on valtiolle taloudellisesti edullinen, koska sillä on voitu välttää rinnakkaisista organisaatioista aiheutuvia päällekkäisiä kustannuksia.

Metsätalous- ja luonnonsuojelutehtävien sijoittamisella samassa organisaatiossa on ollut taloustoiminnan ja suojelun vastakkaisuutta tasoittavaa vaikutusta. Metsähallituksen hallinnassa olevan valtion kiinteistövarallisuuden käyttäminen suojeluohjelmien toteutuksen rahoitukseen on ollut merkittävä lisämääräraha, joka on osaltaan vaikuttanut, että maanomistajien korvaustensaanti suojeluohjelmilla tosiasiaa sidotuista maistaan on nopeutunut. Esityksen mukaan kiinteistöva-

rallisuuden käyttöä luonnonsuojelualueiden hankintaan on tarkoitus jatkaa siinä kuitenkin bruttobudjetointiin siirtyen. Perustuslaissa säädetty tarkoituksenmukaisuusvaatimus näyttäisi täyttyvän luonnonsuojelutehtävien osalta.

Metsähallituksen luonnonsuojelutehtävät sivuavat useita perusoikeuksia. Yleisesti niiden voidaan katsoa edistävän perustuslain mukaan kaikille kuuluvan ympäristövastuun periaatteen toteutumista. Maanomistajien korvauksensaannin nopeutuminen liittyy välillisesti omaisuuden suojan toteutumiseen. Liikkumisvapautta suojelualueilla rajoittavia järjestyssääntöjen määräyksiä samoin kuin puuttumista henkilökohtaiseen vapauteen ja omaisuuden suojaan metsästys-, keräily- ja muiden välineiden haltuunottolanteissa voidaan pitää perustuslain kannalta hyväksyttävänä ottaen huomioon rajoitusten luonnonsuojelullisen tarkoituksen ja puuttumisen vähäisyyden.

Metsähallituksen oikeutta vahvistaa luonnonsuojelualueille järjestyssäännöt on tarkasteltava myös perustuslaissa säännellyn oikeussääntöjen antamisvallan kannalta. Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan asetuksenantovalta kuuluu tasavallan presidentille, valtioneuvostolle ja ministeriölle perustuslaissa tai muussa laissa olevan valtuutuksen perusteella. Lainkohdan 2 momentin nojalla myös muu viranomainen voidaan valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella.

Luonnonsuojelualueiden järjestyssäännöissä ei kuitenkaan voida katsoa olevan kysymys oikeussääntöjen antamisesta, vaan alueellisesti rajatuista valituskelpoisista hallintopäätöksistä. Tähän viittaa perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö, jonka mukaisesti viranomaiselle voidaan lailla antaa toimivalta liikkumis- ja oleskelukieltöjen antamiseen maantieteellisesti rajatuilla alueilla (esim. PeVL 11/2001 vp, 21/1997 vp ja 70/2002 vp). Perusoikeuksien rajoittamisen sallittavuuden arvioiminen jää Metsähallituksen tapauksessa siten perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten varaan. Erityisesti tällöin on kiinnitettävä huomiota vaatimuk-

siin rajoitusten lailla säätämisestä sekä rajoitusten täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta sekä rajoittumisen hyväksyttävyydestä ja suhteellisuudesta. Metsähallituksen luonnonsuojelulakiin perustuvat toimivaltuudet luonnonsuojelualueiden järjestyssääntöjen antamiseen eivät näyttäisi olevan ristiriidassa perusoikeuksien hyväksyttävän rajoittamisen kanssa.

Metsähallituksessa järjestyssääntöjen antaminen ja muiden julkisten hallintotehtävien käsittely kuuluisi liiketoiminnasta erillisen julkisten hallintotehtävien yksikön tehtäviin. Yksikön päälliköllä, julkisten hallintotehtävien johtajalla olisi liikelaitoksen johdosta riippumaton oikeus vahvistaa järjestyssäännöt ja ratkaista yksittäiset hallintoasiat. Julkisten hallintotehtävien johtaja ja esittelijät olisivat virkasuhteisia. Asioiden käsittelyssä olisi noudatettava hallintolakia ja muita hallintotoimintaa koskevia yleisiä säädöksiä. Päätöksiin, järjestyssäännöt mukaan lukien, saisi hakea valittamalla muutosta. Lisäksi voidaan todeta, että julkisten hallintotehtävien hoito rahoitettaisiin bruttobudjetointiperiaatteen mukaisesti valtion talousarviossa osoitetuilla määrärahoilla, mikä lisäisi liikelaitoslain periaatteiden mukaisesti toiminnan läpinäkyvyyttä. Lisäksi julkisten hallintotehtävien yksikön toiminnan ja talouden ohjaus ja valvonta kuuluisivat asianomaisille ministeriöille. Mainituilla perusteilla hallitus katsoo, että tehtävienannon ei voida katsoa olevan ristiriidassa sen kanssa, mitä perustuslain 124 §:ssä säädetään julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle.

Muut julkiset hallintotehtävät

Luonnonsuojeluun liittyvien tehtävien lisäksi Metsähallitukselle on annettu julkisia hallintotehtäviä useissa erityislaeissa. Näitä ovat kalastuslaki, koltlaki, maastoliikennelaki, metsästyslaki, pelastuslaki, poronhoitolaki, porotalouden- ja luontaiselinkeinojen rahoituslaki, ulkoilulaki, vesilaki ja oikeudesta yleisiin vesialueisiin annettu laki. Tehtävät ovat luonteeltaan yhtäältä puhtaita hallintotehtäviä kuten esimerkiksi vesilain mukaiset uittohallintotehtävät, jotka koskevat lähinnä uiton lopettamiseen liittyviä tarpeel-

lisia hallintotoimia. Toisaalta tehtävät tarkoittavat lain mukaisten lupien antamista muun muassa porotalouden ja muiden luontaiselinkeinojen harjoittajille Metsähallituksen hallinnassa olevien alueiden käyttöön.

Ulkoilulain nojalla Metsähallitus vahvistaa valtion retkeilyalueille järjestyssäännöt, joilla annetaan retkeilyalueiden käyttöä koskevat tarkemmat määräykset. Retkeilyalueiden käyttöä koskevat perussäännökset sisältyvät ulkoilulakiin. Lain mukaan retkeilyalueella metsätalouden harjoittaminen, metsästyks ja kalastus samoin kuin maa- ja vesialueen muikin käyttö on järjestettävä niin, että ulkoilun tarpeet tulevat riittävästi otetuiksi huomioon. Poronhoitoalueella erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, ettei porotalouden harjoittamista oleellisesti vaikeuteta. Järjestyssäännön määräyksellä ei saa vaikeuttaa paikallisen väestön elinmahdollisuuksia.

Tässä tarkoitettavat tehtävät liittyvät kiinteästi valtion alueiden hallintaan ja edellyttävät hyvää paikallistuntemusta. Niiden kuulumista maan haltijan, Metsähallituksen tehtäviin voidaan pitää tarkoituksenmukaisena.

Pääosin hallinnollisen ja etuja suovan luonteensa vuoksi tehtävillä ei juurikaan olisi perusoikeuksiin ulottuvia vaikutuksia lukuun ottamatta saamelaisia, joilla on perustuslain 17 §:n 3 momenttiin perustuva oikeus ylläpitää ja kehittää omaan kieltään ja kulttuuriaan. Tämän perusoikeusäännöksen toteuttamiseksi esitykseen ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitettulla saamelaisten kotiseutualueella Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojeleminen on sovittava yhteen siten, että saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytykset turvataan. Esityksen perusteluissa on lisäksi viitattu saamelaiskäräjistä annetussa laissa säädettyyn neuvotteluveto-oikeuteen ja koltalaissa säädettyyn kuulemisvelvoitteeseen saamelaisia koskevissa asioissa. Lisäksi esityksessä viitattaisiin saamen kielilain (1086/2003) noudattamisvelvollisuuteen julkisten hallintotehtävien käsittelyn yhteydessä.

Edellä olevan perusteella ja ottaen huomioon, mitä aikaisemmin on esitetty luonnonsuojelualueen järjestyssäännön vahvistamisen yhteydessä, voidaan katsoa, ettei nyt pu-

heena olevien julkisten hallintotehtävien hoidon Metsähallituksessa voida katsoa vaarantavan perusoikeuksia eikä olevan muutenkaan ristiriidassa perustuslain 124 §:ssä säädetyn kanssa.

Erävalvonta

Esityksen mukaan Metsähallitus suorittaisi erävalvontaa hallinnassaan olevilla valtion alueilla. Erävalvonta tarkoittaisi siitä huolehtimista, että laajoilla ja usein vaikeasti saavutettavilla Metsähallituksen hallinnassa olevilla valtion alueilla liikkuvat toimivat lakien mukaan. Erävalvontatehtävästä säädettäisiin lakiehdotuksen 6 §:ssä ja 10 §:ssä.

Esityksen mukaan Metsähallituksen palveluksessa olevalle nimetyille virkamiehelle voitaisiin antaa poliisilain (493/1995) 8 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetut erityiset poliisivaltuudet lakiehdotuksessa lähemmin mainittujen lakien säännösten noudattamisen valvontaan ja esitutkintalain (449/1987) 44 §:ssä tarkoitettun suppean esitutkinnan toimittamiseen. Toimivalta poliisilaisissa tarkoitettujen erityisten poliisivaltuuksien antamiseen on sisäasiainministeriöllä. Ehdotuksen mukaan sisäasiainministeriön valtuutus päätöksessä olisi nimettävä ne poliisilain mukaiset toimivaltuudet, joita valtuutus koskee.

Metsähallitus on harjoittanut vanhaan erävalvontaa. Vuodesta 2001 alkaen erävalvojat ovat olleet sijoitettuina liiketoiminnasta erilliseen luonnonsuojeluyksikköön ja toimineet sen päällikön johdon ja valvonnan alaisina. Erävalvonta on perustunut eduskunnan vuosittain Metsähallituksesta annetun lain nojalla antamaan tehtävään sekä sisäasiainministeriön poliisilain nojalla nimetyille Metsähallituksen virkamiehelle antamiin erityisiin poliisivaltuuksiin.

Esityksessä erävalvontatehtävä annettaisiin Metsähallitukselle lailla, kuten julkisten hallintotehtävien osalta perustuslaissa edellytetään. Ottaen huomioon Metsähallituksen alueiden laajuuden ja tehtävän hoidossa välttämättömän paikallis- ja muun erityisasiantuntemuksen, erävalvonnan antamista alueiden haltijaorganisaation tehtäväksi voidaan pitää tarkoituksenmukaisena. Sisäasiainministeriö pitää järjestelyn jatkamista muun muassa po-

liisitoimen resurssien riittämättömyyden vuoksi kannatettavana. Tehtävien hoidon järjestämisen tarkoituksenmukaisuudelle perustuslaissa asetettu vaatimus näyttäisi täyttyvän.

Erävalvojille annetut poliisilain mukaiset toimivaltuudet saattavat liittyä eräisiin perustuslain mukaisiin perusoikeuksiin kuten liikkumisvapauteen, yksityisyyden suojaan ja omaisuuden suojaan. Niillä on yhtymäkohtia myös perustuslain mukaiseen ympäristövaistuu periaatteeseen. Ottaen huomioon, että erävalvojien toimivaltuudet ovat laissa tarkasti rajatut ja että tehtävän hoitoon saattaa liittyä paitsi mahdollista perusoikeuksiin puuttumista myös luonnon ja sen monimuotoisuuden edistämiseen kuuluvia piirteitä, voidaan katsoa, että järjestely ei vaaranna perusoikeuksia eikä oikeusturvaa. Oikeusturvaa edistäisi osaltaan myös se, että virkasuhteiset erävalvojat toimivat liiketoiminnasta erillisessä julkisten hallintotehtävien yksikössä sen päällikön johdon ja valvonnan alaisina.

Hyvän hallinnon vaatimukset edellyttävät erävalvojien kelpoisuuden määrittelyä tehtävien luonteen edellyttämällä tavalla ja tarpeellisen huomion kiinnittämistä erävalvojien koulutukseen. Erävalvontatehtävän asianmukainen hoito edellyttää lisäksi toiminnan riittävää ministeriötason valvontaa.

Esityksen perustelujen mukaan Metsähallituksen tehtäväksi ehdotettavaan luonnonsuojelualueiden hankintaan olisi tarkoitus edelleen käyttää Metsähallituksen hallinnassa olevan valtion kiinteistövarallisuuden myyntituloja ja sanottua omaisuutta vaihtomaina.

Perustuslain 84 §:n 4 momentin mukaan liikelaitoksen toiminnan ja talouden perusteista säädetään lailla. Toiminnan perusteisiin kuuluu lain perustelujen mukaan muun muassa keskeiset toimivaltuudet. Metsähallituksen oikeutta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta lakisääteisen tehtävänsä hoitamiseen voidaan pitää perustuslaissa tarkoitettuna toiminnan ja talouden perusteisiin kuuluvana asiana, josta on säädettävä lailla, ottaen erityisesti huomioon, että menettely olisi pysyväisluontoinen. Metsähallituksen hallinnassa olevaa kiinteistövarallisuutta on käytetty luonnonsuojelualueiden hankintaan vuodesta 1994 ja käytäntöä on tarkoitus jatkaa Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden

suojelusta tehdyn valtioneuvoston periaatepäätöksen (METSO) mukaan vuoden 2014 loppuun.

Viime vuosina luonnonsuojelualueiden hankintaan käytetyn kiinteistövarallisuuden arvo on ollut 15 miljoonan euron luokkaa vuodessa.

Voimassa olevaan lakiin sisältyy Metsähallituksen hallinnassa olevan kiinteistövarallisuuden käyttöä luonnonsuojelualueiden hankintaan koskeva erityissäännös (5.2 §), jossa tosin säädetään vain eduskunnan päättämästä tavoitteiden hyväksymisestä kiinteistövarallisuuden käytössä. Lakia koskevasta hallituksen esityksestä (HE 257/1993 vp) antamassaan lausunnossa (24/1993 vp) eduskunnan perustuslakivaliokunta huomautti, että tavoitteiden hyväksyminen ei sinänsä

sisältänyt suostumusta luovutukseen.

Esityksessä lähdetään siitä, että valtion kiinteistövarallisuuden luovuttamista koskeva yleislaki täyttäisi perustuslain mukaisen lailla säätämisen vaatimuksen ottaen huomioon, että lain perusteluissa viitataan luonnonsuojelualueiden hankintaan eräänä luovuttamisen edellytykset täyttävänä perusteena.

Koska esitys sivuaa useissa kohdissa perustuslakia, hallitus pitää suotavana, että esityksestä pyydetään perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

Metsähallituksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Hallinnollinen asema

Metsähallitus on maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos. Luonnonsuojelua koskevilla asioilla Metsähallitus on ympäristöministeriön ohjauksessa.

Metsähallitukseen sovelletaan valtion liikelaitoksista annettua lakia (1185/2002), jäljempänä liikelaitoslaki, jollei tässä laissa toisin säädetä.

2 §

Tehtävät

Metsähallitus hoitaa, käyttää ja suojelee hallinnassaan olevia luonnonvaroja ja muuta omaisuutta. Metsähallituksen tulee toimia kestävästi ja tuloksellisesti.

Metsähallitus harjoittaa liiketoimintaa tässä laissa säädettyjen yhteiskunnallisten velvoitteiden puitteissa ja hoitaa julkisia hallintotehtäviä.

3 §

Liiketoiminnan toimiala

Metsähallituksen liiketoiminnan toimialana on metsätalous ja muu luonnonvarojen käyttö sekä niihin liittyvät tuotteet ja palvelut.

4 §

Yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet

Luonnonvarojen kestävä hoidon ja käytön olennaisena osana Metsähallituksen on riittävästi otettava huomioon biologisen monimuotoisuuden suojeleminen ja tarkoituksenmukainen lisääminen metsien ja muiden luonnonvarojen hoidolle, käytölle ja suojelulle asetettujen muiden tavoitteiden kanssa. Metsähallituksen on lisäksi otettava huomioon luonnon virkistyskäytön sekä työllisyyden edistämisen vaatimukset.

Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojeleminen on sovitettava yhteen Saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitetulla saamelaisten kotiseutualueella siten, että saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytykset turvataan, sekä poronhoitolaissa (848/1990) tarkoitetulla poronhoitoalueella siten, että poronhoitolaissa säädetyt velvoitteet täytetään.

Metsähallitus varautuu hoitamaan tehtäviään myös poikkeusoloissa siten kuin maa- ja metsätalousministeriö ja puolustuskiinteistöjen osalta puolustusministeriö määräävät. Metsähallitus noudattaa lisäksi puolustuskiinteistöjen ja niiden tilapalvelujen osalta puolustusministeriön turvallisuusmääräyksiä.

Metsähallitus antaa pelastusviranomaisille asiantuntija-apua metsäpalojen torjunnassa ja varautuu omatoimisesti metsäpalojen ehkäisyyn ja torjuntaan hallinnassaan olevilla valtion mailla yhteistyössä pelastusviranomaisien kanssa.

5 §

Muut yhteiskunnalliset velvoitteet

Metsähallituksen toiminnassa otetaan huomioon tutkimuksen, opetuksen, puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen maankäytön tarpeet.

6 §

Julkiset hallintotehtävät

Metsähallituksen julkisia hallintotehtäviä ovat:

- 1) luonnonsuojelulaissa (1096/1996) sekä sen ja luonnonsuojelulain (71/1923) nojalla perustettuja luonnonsuojelualueita koskevissa laeissa säädetyt luonnonsuojelutehtävät sekä luonnonsuojelualueiden hankinta;
- 2) erämaalaissa (62/1991), kalastuslaissa (286/1982), kolttalaissa (253/1995), maastoliikennelaissa (670/1991), metsästyslaissa (615/1993), oikeudesta yleisiin vesialueisiin annetussa laissa (204/1966), pelastuslaissa (468/2003), poronhoitolaissa (848/1990), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaissa (45/2000), ulkoilulaissa (606/1973) ja vesilaissa (264/1961) säädetyt tehtävät;
- 3) luonto- ja retkeilypalvelujen tuottaminen;
- 4) riista- ja kalataloudellisten hankkeiden toteuttaminen;
- 5) erävalvonta;
- 6) metsäpuiden siementen hankintaan ja varmuusvarastointiin liittyvät tehtävät; sekä
- 7) uittoon liittyvät tehtävät

7 §

Julkisten hallintotehtävien rahoitus

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoito rahoitetaan valtion talousarviossa erikseen osoitetuilla määrärahoilla.

8 §

Julkisten hallintotehtävien organisointi

Edellä 6 §:ssä tarkoitettujen julkisten hallintotehtävien hoitamista varten Metsähallituksessa on erillinen julkisten hallintotehtävien yksikkö, jonka päällikkönä toimii luontopalvelujohtaja. Luontopalvelujohtajan nimityksestä ja irtisanomisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Luontopalvelujohtaja hoitaa ne julkisiin hallintotehtäviin liittyvät tehtävät, jotka eivät tämän lain 10 §:n mukaan kuulu hallitukselle ja toimitusjohtajalle. Luontopalvelujohtaja hyväksyy ja allekirjoittaa hallituksen ohella liikelaitoslain 13 §:n 1 momentissa tarkoitettua erillisen tilinpäätöksen.

9 §

Julkisten hallintotehtävien ratkaisuvallta

Luontopalvelujohtaja ratkaisee 6 §:ssä tarkoitettuihin julkisiin hallintotehtäviin liittyvät hallintoasiat ja julkisten hallintotehtävien yksikköä koskevat viranomaisasiat. Hallintoasiassa annettuna ratkaisuna, josta tehdään hallintopäätös, ei pidetä maastoliikennelain 4 §:ssä, kalastuslain 5 §:ssä ja metsästyslain 6 §:ssä tarkoitettua lupaa Metsähallituksen hallinnassa olevan alueen käyttämiseen sanottujen lakien mukaiseen tarkoitukseen.

Luonnonsuojelun alueen ja retkeilyalueen järjestyssäännön antamista lukuun ottamatta luontopalvelujohtaja saa kirjallisesti siirtää hänelle tämän pykälän mukaan kuuluvan ratkaisuvallan muulle julkisten hallintotehtävien yksikön virkamiehelle.

Tässä pykälässä tarkoitettua hallintopäätökset tehdään esittelystä.

10 §

Julkisten hallintotehtävien ohjaus ja valvonta

Poiketen siitä, mitä liikelaitoslain 8 §:ssä säädetään, maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö ohjaavat ja valvovat toimialojensa osalta Metsähallitukselle kuuluvien julkisten hallintotehtävien hoitoa siten

kuin virastojen ja laitosten toiminnan ohjauksesta ja valvonnasta erikseen säädetään.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen ministeriöiden ohjauksen ja valvonnan puitteissa Metsähallituksen hallitus

1) huolehtii julkisten hallintotehtävien hoidon yleisestä ohjauksesta ja valvonnasta;

2) huolehtii siitä, että tehtävät hoidetaan eduskunnan ja muiden viranomaisten päätösten ja määräysten mukaisesti ja että julkisten hallintotehtävien kirjanpito ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty; sekä

3) julkisten hallintotehtävien yksikön esityksen saatuaan päättää asioista, joista säädetään liikelaitoslain 10 §:n 2 momentin 1,2 ja 7 kohdassa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen ministeriöiden sekä hallituksen ohjauksen ja valvonnan puitteissa Metsähallituksen toimitusjohtaja vastaa Metsähallitukselle kuuluvien julkisten hallintotehtävien hoidon yleisestä johtamisesta ja kehittämisestä sekä huolehtii osaltaan siitä, että liikelaitoslain 13 §:n 1 momentissa tarkoitettu erillinen kirjanpito on lainmukainen ja että julkisten hallintotehtävien hoitoa koskeva varainhoito on luotettavalla tavalla järjestetty.

11 §

Erävalvonta

Edellä 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua yksikön sellainen virkamies, jolle sisäasiainministeriö on myöntänyt poliisilain (493/1995) 8 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua erityisiä poliisivaltuuksia ja oikeuden esitutkintalain (449/1987) 44 §:ssä tarkoitettua suppean esitutkinnan toimittamiseen (*erävalvoja*), saa valvoa säännösten noudattamista ja suorittaa rikosten esitutkintaa Metsähallituksen hallinnassa olevilla valtion alueilla toimivaltansa edellyttämässä laajuudessa (*erävalvonta*) seuraavissa tapauksissa:

1) rikoslain (39/1889) 17 luvun 15 § (lievä eläinsuojelurikos), 28 luvun 10 § (luvaton pyynti) ja 11 § (hallinnan loukkaus), 35 luvun 3 § (lievä vahingonteko), 48 luvun 3 §:n 1 momentti ja 4 momentti (ympäristörikkomus), sekä 48 a luvun 4 § (laittoman saaliin kätkeminen);

2) metsästyslain 74 § (metsästysrikkomus) ja 75 § (metsästyslain säännösten rikkominen);

3) kalastuslain 108 § (kalastusrikkomus);

4) luonnonsuojelulain 58 § (luonnonsuojelurikkomus);

5) eläinsuojelulain (247/1996) 54 § (eläinsuojelurikkomus);

6) vesiliikennelain (463/1996) 24 § (vesiliikenne rikkomus);

7) pelastuslain (468/2003) 24 § (avotulente kokiellon rikkomus);

8) jätelain (1072/1993) 19 § (roskaami skiellon rikkomus); sekä

9) maastoliikennelain (1710/1995) 4 luvun 25 § (maastoliikenne rikkomus).

Edellä 1 momentissa tarkoitettua valtuutus päätöksessä on nimettävä ne poliisilain 2 luvun mukaiset toimivaltuudet, joita päätös koskee ja määrättävä muut valtuuksien käytön kannalta tarpeelliset ehdot.

Jos 1 momentissa tarkoitettua rikosasian esitutkintaa vaatii suppeata esitutkintaa laajempia tutkintatoimenpiteitä tai edellyttää henkilön saapumista erikseen pidettävään kuulusteluun, Metsähallitus huolehtii toimenpiteistä esitutkinnan aloittamiseksi ja sen toimittamisen turvaamiseksi sekä esitutkinnan siirtämiseksi viipymättä poliisin tai muun esitutkintaviranomaisen toimitettavaksi.

12 §

Vastuu julkisten hallintotehtävien hoidossa

Metsähallituksen julkisen hallintotehtävän hoidossa aiheutuneen vahingon korvaamisesta on voimassa, mitä virkavastuulla aiheutuneen vahingon korvaamisesta erikseen säädetään.

13 §

Muutoksenhaku

Luonnonsuojelulain mukaiseen Metsähallituksen päätökseen saa hakea valittamalla muutosta toimivaltaiselta hallinto-oikeudelta ja muuhun tässä laissa tarkoitettuun Metsähallituksen päätökseen maaseutuelinkeinojen

valituslautakunnalta siten, kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

14 §

Julkisten hallintotehtävien omaisuus

Julkisia hallintotehtäviä varten Metsähallituksen hallinnassa on luonnonsuojelualueita ja erämaa-alueita, muita suojelutarkoitukseen osoitettuja tai hankittuja alueita sekä muuta julkisten hallintotehtävien hoidon kannalta tarpeellista omaisuutta. Julkisten hallintotehtävien omaisuus kuuluu Metsähallituksen muuhun omaan pääomaan.

15 §

Hinnoittelu

Metsähallituksen liiketoiminnan tuotteet ja palvelut hinnoitellaan liiketaloudellisin periaattein.

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen

1) Kemin, Rovaniemen ja Tornion kaupunkien asukkailla on oikeus metsästää Metsähallituksen osoittamilla alueilla omakustannusarvoa vastaavalla maksulla, jos se on liiketaloudellista hintaa alempi; sekä

2) kuntalaisella on oikeus käyttää kotikuntaansa kuuluvaa Metsähallituksen hallinnassa olevaa aluetta maastoliikennelain (670/1991) mukaiseen maastoliikenteeseen maksutta.

Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin liittyvien suoritteiden hintojen määräämisessä sovelletaan, mitä valtion maksuperuste-laissa (150/1992) säädetään.

16 §

Kiinteistövarallisuutta koskeva päätöksenteko

Poiketen siitä, mitä liikelaitoslain 14 §:n 2 momentissa säädetään valtioneuvoston päätösvallasta siirrettäessä liikelaitokselle tai liikelaitokselta valtion talousarviotalouteen kiinteistövarallisuutta, päättää sellaisen yksittäisen kiinteistövarallisuuden kohteen tai kiinteistövarallisuuden kokonaisuuden siir-

rosta Metsähallitukselle, jonka käypä arvo on enintään viisi miljoonaa euroa, maa- ja metsätalousministeriö tai mikäli kysymys on luonnonsuojelun toteuttamiseen liittyvän kiinteistövarallisuuden siirrosta, ympäristöministeriö. Siirto merkitään liikelaitoksen muun oman pääoman lisäykseksi tai vähennykseksi taikka lainaehdoin annetuksi.

Kiinteistövarallisuuden siirtoon Metsähallituksen ja toisen valtion liikelaitoksen välillä sovelletaan, mitä oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta annetussa laissa säädetään.

Poiketen siitä, mitä liikelaitoslain 10 §:n 2 momentin 10 kohdassa säädetään, Metsähallituksen hallitus päättää kiinteistövarallisuuden hankintaa, sekä sen mukaan kuin oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta annetussa laissa säädetään, kiinteistövarallisuuden luovuttamista ja vuokraamista koskevan päätösvalan järjestämisestä Metsähallituksessa.

Metsähallituksen hallinnassa olevaa kiinteää omaisuutta, jonka käyttöoikeus on puolustusvoimilla, ei saa luovuttaa maa- ja metsätalousministeriön tai Metsähallituksen päätöksellä ilman puolustusministeriön suostumusta, ellei valtioneuvosto yksittäistapauksessa toisin päättä.

17 §

Vakuudet

Metsähallituksella on oikeus liiketoiminnassaan käyttää ulkopuoliselle annettavaa vakuutta, jos vakuuden antamistarve perustuu lakiin tai kilpailutilanteessa noudatettuihin yleisesti hyväksytyihin periaatteisiin. Eduskunta päättää valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä vakuuksien enimmäismäärän.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarvittaessa tarkemmin vakuuksien käyttämisestä ja laadusta.

Poiketen siitä, mitä liikelaitoslain 6 §:ssä säädetään valtion vastuusta, vastaa 1 momentissa tarkoitettuihin vakuuksiin liittyvistä vastuista vain Metsähallitus.

18 §

Henkilöstö

Metsähallituksen henkilöstön palvelussuhde on työsopimussuhde. Julkista valtaa sisältäviä tehtäviä hoitavien henkilöiden palvelussuhde on kuitenkin virkasuhde.

Metsähallituksen virkamiehiin, virkoihin ja virkasuhteeseen sovelletaan valtion virkasuhdetta koskevia säännöksiä ja liikelaitoksen virkoja koskevia virkaehtosopimuksen ehtoja.

19 §

Toimitusjohtajan nimittäminen

Poiketen siitä, mitä liikelaitoslain 10 §:n 2 momentin 3 kohdassa säädetään hallituksen toimivallasta nimittää ja irtisanoa toimitusjohtaja, Metsähallituksen toimitusjohtajan nimittää ja irtisanoo maa- ja metsätalousministeriön esittelystä valtioneuvosto. Ennen asian käsittelyä siitä on pyydetty ympäristöministeriön lausunto.

20 §

Neuvottelukunnat

Metsähallituksen hallinnassa olevien valti-on alueiden käyttöä koskevan päätöksenteon apuna paikallisen väestön aseman huomioon ottamiseksi ja toimintojen yhteensovittamisen edistämiseksi on lääni- tai aluekohtaisia neuvottelukuntia.

Neuvottelukuntien tehtävistä, kokoonpanosta, toimikaudesta ja asettamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

21 §

Tarkemmat säännökset

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

22 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005 ja sillä kumotaan Metsähallituksesta 17 päivänä joulukuuta 1993 annettu laki (1169/1993) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

23 §

Siirtymäsäännökset

Metsähallitukselle laissa tai asetuksessa säädetty tai niiden nojalla annetut tehtävät sekä sille kuuluvat oikeudet ja velvoitteet siirtyvät tämän lain mukaiselle Metsähallitukselle.

Kumottavan lain mukaan asetettu Metsähallituksen johtokunta jatkaa liikelaitoslain mukaisena Metsähallituksen hallituksena alkuperäisen toimikautensa loppuun.

Metsähallituksen toimitusjohtajan sekä luonnonsuojeluyksikön ja viranomaisyksikön päälliköiden virat lakkaavat tämän lain tullessa voimaan ilman irtisanomista. Metsähallituksen toimitusjohtaja siirtyy tämän lain voimaan tullessa liikelaitoslain mukaiseksi Metsähallituksen toimitusjohtajaksi ja luonnonsuojeluyksikön päällikkö tämän lain mukaiseksi luontopalvelujohtajaksi.

Metsähallituksen virat sekä virka- ja työsuhteessa olevat henkilöt siirtyvät tämän lain mukaisesti Metsähallitukseen ja henkilöstö säilyttää palvelussuhteensa ehtoi-

hin liittyvät oikeudet ja velvollisuudet. Virkojen siirtämiseen ei tarvita virkamiehen suostumusta.

Helsingissä 14 päivänä syyskuuta 2004

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Maa- ja metsätalousministeri *Juha Korkeaoja*

Valtioneuvoston asetus

Metsähallituksesta

Annettu Helsingissä 2004

1 §

Hallitus

Metsähallituksen hallituksessa on vähintään viisi ja enintään seitsemän jäsentä. Valtioneuvosto nimittää hallituksen jäsenet ja määrää jäsenistä yhden puheenjohtajaksi ja yhden varapuheenjohtajaksi.

Hallituksen jäsenellä tulee olla metsätalouden, liiketalouden, luonnonsuojelun tai alueellisten näkökohtien asiantuntemusta sekä heidän tulee olla kilpailutilanteen edellyttämällä tavalla riippumattomia. Hallituksen jäsenistä yksi on lisäksi määrättävä Metsähallituksen henkilöstön keskuudestaan ehdottamista henkilöistä.

2 §

Hallituksen tehtävät

Sen lisäksi, mitä valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002), jäljempänä liikelaitoslaki, 10 §:ssä säädetään, Metsähallituksen hallitus

- 1) päättää liiketoiminnan hinnoittelun periaatteista ja hinnoittelua koskevan päätösvalan käyttämisestä;
- 2) päättää liiketoiminnan aloittamisesta ja lopettamisesta;
- 3) päättää Metsähallituksen julkisia hallintotehtäviä ja niiden rahoitusta koskevista sopimuksista julkisten hallintotehtävien yksikön esityksen saatuaan;
- 4) päättää liikelaitoslain 3 §:n 2 momentissa tarkoitettujen osakkeiden, osakkuuksien tai jäsenyyksien hankintaa ja luovutusta koskevan esityksen tekemisestä;
- 5) päättää 6 §:ssä tarkoitettusta lausunnosta ympäristöministeriölle;

6) päättää liiketoiminnan sisäisestä valvonnasta ja riskien hallinnasta;

7) päättää toimitusjohtajan tehtävää koskevan sopimuksen ehtoista;

8) päättää toimitusjohtajan sijaisista sekä;

9) käsittelee ja päättää muut Metsähallituksen kannalta laajakantoiset tai periaatteellisesti tärkeät asiat.

3 §

Päätöksenteko hallituksessa

Hallitus kokoontuu puheenjohtajan, tai tämän ollessa estynyt, varapuheenjohtajan kutsusta.

Hallitus on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään puolet muista jäsenistä on läsnä.

Hallituksen päätökset tehdään yksinkertaisella äänen enemmistöllä. Jos äänet menevät tasan, päätökseksi tulee se mielipide, jota kokouksen puheenjohtaja on kannattanut.

Hallituksen jäsenellä on oikeus saada merkityksi eriävä mielipiteensä pöytäkirjaan.

Hallitus antaa tarkemmat määräykset asian käsittelystä hallituksessa.

4 §

Palkkiot

Maa- ja metsätalousministeriö määrää hallituksen jäsenten ja tilintarkastajien palkkioista.

5 §

Kelpoisuusvaatimukset

Toimitusjohtajalta vaaditaan tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, liike-talouden ja Metsähallituksen toimialan tuntemusta sekä johtamiskokemusta ja käytännössä osoitettua johtamistaitoa.

Luontopalvelujohtajalta vaaditaan virkaan soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, perehtyneisyyttä julkisten hallintotehtävien yksikölle kuuluviin tehtäviin sekä johtamiskokemusta ja käytännössä osoitettua johtamistaitoa.

Erävalvontaa suorittavalta Metsähallituksen virkamieheltä (erävalvoja) vaaditaan poliisiin perustutkinto, kokemusta poliisiin kertytyöstä sekä perehtyneisyys erä- ja luontoasioihin.

Metsähallituksen virkoihin vaaditaan, että asianomainen on aikaisemmalla toiminnallaan osoittanut omaavansa sellaisen taidon ja kyvyn mitä viran menestyksellinen hoitaminen edellyttää.

6 §

Virkojen ja toimien täyttäminen

Luontopalvelujohtajan nimittää ympäristöministeriön esittelystä valtioneuvosto. Ennen viran täyttämistä on nimittämistä pyydetty maa- ja metsätalousministeriön ja Metsähallituksen lausunnot.

7 §

Neuvottelukunnat

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa kolmeksi vuodeksi kerrallaan neuvottelukunnat Lapin ja Oulun läänin sekä Pohjois-Karjalan maakunnan alueille. Kuhunkin neuvottelukuntaan kuuluu maa- ja met sä-

talousministeriön määräämä puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä yhdeksän muuta jäsentä, joilla kullakin on varajäsen. Neuvottelukuntaan kuuluvien jäsenten tulee edustaa monipuolisesti alueen väestöä, metsätaloutta, elinkeinoelämää, ympäristönsuojelua ja kansalaisjärjestöjä. Ennen neuvottelukuntien asettamista maa- ja metsätalousministeriö pyytää edellä mainittujen läänien lääninhallituksilta ja asianomaisilta maakuntien liitoilta lausunnot neuvottelukuntiin valittavista henkilöistä.

Neuvottelukuntien tehtävänä on:

- 1) antaa Metsähallitukselle lausuntoja aluepoliittisesti merkittävistä valtion maa- ja vesialueiden käyttöön liittyvistä kysymyksistä; sekä
- 2) tehdä aloitteita Metsähallitukselle paikallisen väestön aseman huomioon ottamiseksi Metsähallituksen toimintaa suunniteltaessa.

9 §

Yhteistyöryhmät

Metsähallitus voi asettaa saamelaisten kotiseutualueelle yhteistyöryhmiä, joihin kuuluvat Metsähallituksen ja alueen väestön edustajat.

10 §

Voimaantulo- ja siirtymäsäännös

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005.

Ennen tämän asetuksen voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä päivänä kuuta 2004

Maa- ja metsätalousministeri *Juha Korkeaoja*

Hallitusneuvos *Matti Setälä*